

STANISLAV FRANELIĆ

ANALIZA RENTABILITETA ISTARSKIH TUNERA NA SJEVERNOJ OBALI JADRANA

SADRŽAJ: Opće napomene. — Vlasništvo i organizacioni oblik stajaćih tunera. — Zajedničke osobine i specifičnosti. — Sistem mreža stajaće tunere. — Veličina mreža. — Vrijeme proizvodnje. — Broj upostenih ribara. — Primjena novih mreža. — Usavršavanje načina lova. — Ekonomika stajaćih tunera. — Razdoblje 1929—1940. godine. — Osnovna raspodjela ukupno ostvarenih prihoda od proizvodnje ulova. — Struktura troškova. — Troškovi obalnog postrojenja. — Pregled troškova nabavke i održanja mreža, alata i sitnog inventara po vrstama i godinama. — Troškovi ishrane i drugih davanja ribarima. — Pregled kretanja sveukupnih troškova po grupama i godinama. — Pregled kretanja grupa troškova i njihova učešća u ukupnim troškovima. — Pregled općeg rentabiliteta. Zaključak. — Prilozi: Ugovor stajaće tunere u Puli za godine 1855. do 1865. — Primjeri troškova stajaće tunere u Puli 1867—1875. — Primjer knjiženja prihoda stajaće tunere u Puli godine 1877.

Opće napomene

Obalne tunolovke¹ — stajaće tunere — kao jedan od načina, možemo reći, specijaliziranog ribolova na jednu vrstu ribe, tunu — (srodnika u manjoj mjeri i to ne u svim stajaćim tunerama i ne u jednakim količinama), kao što je i u do sada već objavljenim napisima o toj materiji isticano, nalaze se još samo na sjeveroistočnom dijelu naše obale² (Riječki zaljev, Kvarner, Kvarnerić i Podvelebitski kanal). Izvan tog područja

1 Podrazumijevaju se naprave sa osmatračkim ljestvama koje se nalaze na fiksnim mjestima uz obalu za lov tuna i srodnika. Samo ove naprave čine predmet ovog izlaganja.

2 Na spomenutim područjima nalaze se sada postojeće stajaće tunere. U prošlom i ranijim stoljećima mogle su se još naći na području Istre Trst i Pula, na krajnjem sjeveroistočnom dijelu Jadrana (tršćanski i puljski zaljev), te u Novigradskom moru (srednja Dalmacija) na jugu spomenutih područja. — Aldo Parenzo, Un'inchiesta sulla pesca in Istria e Dalmazia, 1746—1784., Venezia 1894. god. Knjiga ugovora stajaćih tunera u Puli — Contratto di Società Pola, li 8 Luglio 1855. Arhiv Jadranskog instituta JAZU, Zagreb, Petar Lorini, Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora, Beč 1902. g. i drugi.

takav sistem tunera ne postoji ni na ostalom Jadranu ni na Mediteranu.³ Mnoge od tih stajaćih tunera kojih je broj bio mnogo veći od onih koje su se do danas zadržale prestale su postojati. Danas se još spominju u raznim raspravama kao spomenici nekadašnjeg aktivnog privrednog djelovanja na određenim punktovima obalnog i otočnog pojasa i još aktivnije borbe i nastojanja ljudi za posjedovanjem takvih mjesta ili podizanja novih ili za očuvanje postojećih.⁴ Da su stajaće tunere u prošlim stoljećima predstavljale jedan veoma značajan privredni objekt govori niz dokumenata o zaštiti takvih mjesta u odnosu na druge vrste ribolova⁵ unutar gravitacione zone stajaćih tunera, da se tako izrazimo, kao i od djelatnosti na kopnu (paljenje vatre i sl.), a koje bi mogle zaplašiti ribu (tunu) i skrenuti je s njena prirodnog toka kojim je mogla stići i ući u mrežu stajaće tunere, i dokumenata iz kojih se vidi da su takva ribolovna mjesta igrala vrlo važnu ulogu u razvoju određenih političko-teritorijalnih i samoupravnih tijela, imovnih općina i sl.⁶ iz kojih je prihoda ostvarenih ulovom jedan dio u raznim oblicima odlazio u budžete primorskih općina. Osim toga značaj tih mjesta dolazio je do izražaja i u činjenici što su se takva ribolovna mjesta davala na poklon ili u doživotno i trajno iskorišćivanje određenim licima za njihove naročite zasluge. Činjenica da je u nedavnoj ili davnijoj prošlosti postojalo niz takvih tunolovnih pozicija na otocima, a također i na obali, spominju se 1882. godine 33, 1911. 31, 1940. 24, 1947. 24, 1952. 17,⁷ a od tada do danas taj broj ostao je neizmijenjen⁸ — govori o jednoj djelatnosti koja se odvijala na jednom teritoriju gdje je takav ribolov predstavljao jedini značajniji ili glavni izvor dobara i dohodaka bilo za pojedince, bilo za samoupravna tijela ili veću grupu ljudi, odnosno suvlasnika, izvor zaposlenja odlične hrane koja je dolazila direktno u upotrebu za prehranu stanovništva, soljena ili spremna u ulje ili kao artikal za prodaju na domaćem ili inostranom tržištu. Ta pojava njihove izuzetne važnosti može se tumačiti kao odraz cjelokupnog dostignutog stanja u ekonomsko-društvenom razvoju određenog područja u određenom vremenskom razdoblju. Gledajući to s današnje perspektive smanjenog broja takvih tunolovnih mjesta, onaj veliki značaj stajaćih tunera

3 Prof. Crnković Drago — Od kada se spominju tunere na našoj obali — Novi List 27. V 1956. Časopis Morsko ribarstvo br. 4. 1956. Tunolovke u Hrvatskom primorju.

4 F. Domazetović — O ribarstvu u slatkim vodama i moru, Zagreb 1933. g.

5 N. Milić — Zaštita ribljeg bogatstva i ribarstva na Jadranu, Zagreb 1955. Morsko ribarstvo br. 9 1955. — Zaštitne zone stajaćih tunolovki.

6 I. Basioli Morsko ribarstvo br. 2 1956. g. — Ribolov u bakarskom zalivu.

7 I. Basioli — Ribarstvo sjevernog Jadrana — Tabela prikaz Zagreb, travnja 1954. godine.

8 Naime iza 1945. godine pa do danas broj aktivnih stajaćih tunera nije prelazio 19, ali također nije bio stalan već je varirao od godine do godine. U raznim napisima, naročito u časopisu Morsko ribarstvo I. Basioli u pregledu ribolova pojedinih područja označio je na kartografskim prikazima na nizu otoka i obalnom pojasu sjeveroistočnog Jadrana mjesta na kojima su se stajaće tunere nekada nalazile. Nije poznato da li se radi o tipu stajaće tunere koji se opisuje u ovoj radnji ili su to bili položaji uz obalu na kojima se je tuna zatvarala samo povremeno drugim načinima. Takvih položaja spominje se izvanredno mnogo.

u prošlosti može se ocijeniti kao posljedica privredne zaostalosti ili njene stagnacije; nemogućnost zaposlenja na drugim zanimanjima kojih tada nije bilo ili su bila trajnije zauzeta zbog općeg sporog razvoja privrede kao cjeline. Efikasnost stajaćih tunera u takvoj konstelaciji imala je i mogla je imati vrlo veliki značaj, ali samo relativan koji se snažnijim razvojem i privrede i potreba logično smanjuje s obzirom na ograničene mogućnosti proizvodnje tj. povećanja kvantiteta ulova, što i ne mora biti jedini razlog jer s gledišta ekonomike važno je da li u datom razdoblju i pod datim okolnostima takva privredna jedinica može da nalazi računa tj. da njeni proizvodi osiguravaju adekvatnu kompenzaciju u odnosu na ostale grane djelatnosti potrebnu za pokriće svojih troškova materijalnih i ličnih za određenu potrebnu dužinu radnog vremena koja je neophodna za proizvodnju određene količine koju ta proizvodna jedinica može dati. Prema tome ovdje se susrećemo s jednim oblikom proizvodnje kvalitetno različitim od proizvodnje u klasičnom obliku te riječi, koje uspjeh, mađa je zavisan o nizu elemenata svojstvenih ostaloj proizvodnji i njenu kretanju, zavisi ovdje prvenstveno o prirodnom faktoru, zbog čega se nameće kao neophodno promatrati to kretanje u višegodišnjem historijskom presjeku jer u datom obliku, tj. načinu lova u stajaćim tunerama kvantitativno povećanje proizvoda (ulova tuna) ne zavisi o utjecaju ni ljudi ni strojeva a ni ukupne količine sirovina tj. fonda riba. U našem prikazu obuhvatit ćemo razmatranje suvremene problematike ovog načina tunolova i uloge stajaćih tunera s gledišta današnjih dostignuća u našem morskom ribolovu, a što se tiče ulaženja u prošlost, iskoristit ćemo odnosne podatke utoliko ukoliko bude njihova upotreba omogućila bolje razjašnjenje i upotpunjenje nekih postavki ili zaključaka, ili gdje njihova upotreba bude svrsishodna, pa čak i zbog same usporedbe nekih pojava ukoliko se to pokaže mogućim.

Ulazeći dublje i kompleksnije u ekonomsku problematiku stajaćih tunera, javljaju se dvije pojave koje je nužno razmotriti da bi se došlo do što potpunijeg prikaza. Prva je ekonomska ocjena efikasnosti, tj. rentabiliteta u danom momentu (razdoblju) dobivenog na osnovu minimalnih i maksimalnih količina ulova ili njihove srednje vrijednosti dok je druga utvrđivanje mogućnosti postizavanju što dugotrajnijeg efekta na bazi ustanovljenja zakonitosti i pravilnosti pojave same ribe, što bi moglo poslužiti pri analizi korisnosti potrebnih investicija i nivoa dohotka. Prema tome prva pripada u čisto ekonomsku sferu izučavanja koja treba dati odgovor na pitanje da li određena količina ulova kod određenih uvjeta, visine troškova sredstava i ličnih dohodaka potrebnih za funkcioniranje takva ribolovnog mjesta omogućava ekonomsku opravdanost njihova postojanja s obzirom na potencijalne mogućnosti ulova u njima i potrebno vrijeme proizvodnje dok druga pripada u prirodnu sferu koje bi cilj bio ustanovljenje pravilnosti, zakonitosti i dugoročnosti pojave u takvim ribolovnim mjestima (položajima) koja u datim uvjetima omogućava perspektivno postizanje potrebnih prihoda s obzirom na perodicitet pojave i njene godišnje oscilacije. Ukratko da li ima smisla podržavati i voditi takav ribolov. Ako ima, pod kojim uvjetima?

U vezi s postojanjem stajaćih tunera bilo je napisa sa suprotnim mišljenjima, i takvi povremeni napisi pojavljivali su se i u toku posljednjih 15 godina a i ranije, ističući razna mišljenja o njima, o njihovoj važnosti, značaju i potrebi kao:

— iako je to zastarjeli način ribolova, ima uvjeta da i dalje opstoji iako ne u onakvu opsegu kao što je postojao nekada dok još nije bio razvijen lov tuna i na moderniji način lova, i to brodovima tunolovcima koji ne čekaju ribu da dođe kraju, već je love na otvorenom moru, svuda gdje se ona pojavi. Razlog radi čega će se i dalje podržavati takav način ribolova jeste ovaj.

U prvom redu zbog toga što je to riba koja je mnogo tražena za našu industrijsku preradu i što je najpraktičnija za tu preradu. Drugo, što ima slučajeva da ni sami brodovi tunolovci ne mogu u neko vremensko razdoblje uloviti svu ribu jer se ne nalazi na površini mora već ide dnom te se prema tome kružnim mrežama ne može loviti. Isto tako što se tunj u jednom određenom vremenskom razdoblju drži obale, te je time otežčan lov kružnim mrežama (plivaricama). Treće što je utrošak investicionih sredstava u proizvodnju kod stajaćih tunolovaka dosta malen, a i ostali troškovi su minimalni i kao takve te mreže su ipak rentabilne.⁹

Na primjer, drugi napis o toj tematici (donosimo samo dijelove):

— Bez obzira na ovogodišnji uspjeh stajaćica (članak je pisan 1954. godine kad su stajaće tunere zabilježile najveći ulov u posljednjih 20 godina 207 tona), postoje veoma jaki razlozi da pružimo barem minimalnu zaštitu tom načinu lova tunja u Hrvatskom primorju, a to su ovi: uzdržavanje stajaćica je neuporedivo jeftinije od uzdržavanja tunolovaca. Ribari na stajaćicama vrše i druge vrste ribolova kroz čitavu godinu. Na stajaćicama su uposleni gotovo pretežno stari ribari. U nekim slučajevima lov vrše baš stajaćice, a tunolovci su gotovo nemoćni. Stajaćice treba u najužoj oblasti zaštititi. Praksa je pokazala da se ni danas smjer kretanja tune u područja stajaćica nije promijenio i da se ona kreće isto onako kako je to činila i ranije kad nije bilo toliko tunolovaca ili ih uopće nije bilo.¹⁰

Postavke ovog napisa unose više elemenata u problematiku stajaćih tunera od prethodnog, naročito posljednja konstatacija i pored toga što nisu izvedene do kraja.

Neki od napisa spominjali su tehničku stranu ribolova u stajaćim tunerama i pokušaje koji su pravljani radi povećanja ulova (časopis M. rib. 1955), pa se među ostalim spominje i ovo: — U prošloj (1954) godini tunolovke stajaćice uhvatile su 23% cjelokupnog ulova tuna ili količinski 150 tona, što obavezuje da se tunolovkama stajaćicama pokloni puna pažnja.¹¹

9 Šime Car — Lov sa tunolovkama stajaćicama — Časopis Morsko ribarstvo broj 6 od 1950. g.

10 Ing. Višk — Tunolov stajaćicama i plivaricama — Časopis Morsko ribarstvo 11—12 1954. g.

11 Slavko Zubović — Tunolovke stajaćice — Časopis Morsko ribarstvo broj 7 1955. g.

Na stranicama spomenutog časopisa (br. 4, 1956) prof. Drago Crnković pod naslovom »Tunolovke u Hrvatskom Primorju« među ostalim iznosi i ovo:

— Time što se one (tunere) direktno ili indirektno spominju u najstarijim ispravama sačuvanim u našim arhivima, možemo smatrati da su tunere u ovim krajevima postojale od davnine. Baš ta starost uzrokom je čestih prigovora protiv tunera kao zastarjelih ribolovnih naprava, a da progresom našeg ribarstva one moraju nestati, i to najviše iz razloga što tunere, smještene po uvalama, moraju čekati na sreću, tj. da tuna i njezini srodnici slučajno naidu u tuneru. —

Taj napis unosi više svjetla i vodi nas određenije na izvore pitanja o korisnosti postojanja stajaćih tunera. No vratimo se u prošlost.

U pismu što ga je ribarski praktičar Ivan Skomerža iz Crikvenice 10. listopada 1925. godine uputio komorskom uredu zagrebačke Trgovinske obrtničke komore u Sušaku, govoreći o tunolovu kritički prilazi mogućnosti u uspjeh podizanjem novih stajaćih tunera. U pismu se također spominje da je on (I. S.) izradio takav nacrt. U jednom kasnijem pismu tadašnjim mjerodavnim organima koje je datirano 28. listopada iste godine pod tačkom 7 »Preuređenje tunolova« napominje:

— Potencijalitet naših tunolovnih naprava odveć je malen. Kako i na koji način bi se to uredilo, to je stvar jednog posebnog proučavanja i raspravljanja. —

Iz rečenog izlazi da je kao sporno pitanje bio mali doprinos u količini ulova i nemogućnost da se ulov poveća uopće ili podizanjem novih stajaćih tunera. Ovo posljednje u prvo navedenom pismu bilo je formulirano ovako:

— Ne može se kazati da taj obrt kod nas nazaduje ili da propada, naprotiv se može dokazati da su tunolovne naprave proširene i u mnogočemu usavršene. Izdašnost ulova, kako se kod nas tjera, pa kako se i drugdje, s velikim napravama tjera ne zavisi samo o potencijalitetu tunolovnih naprava i sposobnosti ribara, ona zavisi ponajveć i o dobroj ili lošoj godini, kako bismo rekli, o tustoj ili mršavoj godini. Tuna kao i ostala plava riba, zna izostati ne jednu, već i više godina... Ja dvojim da bismo mi na gornjem Jadranu s uspjehom mogli osnovati i još kakav novi tunolov. Naši pređi, željni zarade, opipali su sva ta mjesta. Mi vidimo da gdje su oni, i štedljivi i marljivi i ljudi s manjim potrebama, izdržljiviji od nas, opstati mogli, da smo mi nekoja takva mjesta napustili. Naš se tunolov doista nalazi na mrtvoj tački, ali ne s toga, jer je on po svom obimu i po svom načinu izvršavanja nazadovao, već stoga jer su životne potrebe onih koji ga efektivno izvršavaju nerazmjerno porasle... Hrana ribara na tunolovu, sastojala se je nekad iz palente, soli, papra i octa dok je ribu pripravljavao sam, danas su se te namirnice proširile još i na pasulj, rižu, kafu, šećer i ulje... Prema navedenom bi dakle izgledalo, a tako i jest, da tunolov kakav je naš današnji, nije ostao na mrtvoj točki, već da su se poput općih potreba, evolucionirale i potrebe našeg ribara na više i nerazmjerno prema izdašnosti današnjih naših tunolovnih načina i naprava. —

Postavke tih navoda ističu pored ostalog dvije vrlo značajne činjenice: 1. da je prvenstveno u računu rentabiliteta i mogućnosti postojanja takvih tunolovnih mjesta jedan od najznačajnijih faktora pojava same tune, tj. njena kvantitativna strana i 2. brzina napredovanja potreba ljudi koji se razvijaju pod utjecajem dostignuća na ostalim sektorima društvene privrede. Ovdje se ukazuje na raskorak između potreba i mogućnosti njihova zadovoljenja, i to njihova zadovoljenja na osnovu ostvarenih prihoda samog tunolova u stajaćim tinerama. Problem se pokušava šire zahvatiti. Te postavke nisu detaljnije razrađene, samo su istaknute. Navedeni nacrt koji je spomenut nije pronađen, pa se bar sada ne može pružiti nikakva ocjena ni kritički osvrt. Ne zna se u kom pravcu je trebalo da se zamišljena reorganizacija kreće i koja joj je osnova.

Prilikom ovog razmatranja nameće nam se postojanje klasične konstatacije ekonomike kao takve, tj. promatranje proizvodne ustanove kao jedne autonomne ekonomske jedinice koje se dohodak bazira na količinskoj proizvodnji i koji u datim uvjetima treba da zadovolji i date potrebe i rastuće potrebe da bude u mogućnosti da sam sebe obnavlja tj. da se reproducira i da na takav način produžava svoj opstanak. Na podrobnije tumačenje navratit ćemo se kasnije kada budemo prišli neposrednoj ekonomskoj analizi. Naš ribarski stručnjak Petar Lorini npr. pišući o stajaćim tinerama kaže da su one — sasvim primitivni alat koji ne odgovara današnjim zahtjevima jer da je lov tuna pomoću tunera mogao uspijevati prije dok još nije bilo parobroda koji sa svojim šumom plaše tunu, te zaključuje da je tunjarama stajaćicama na doček, kakve su sad, upravo odzvonilo, moći će se još koja da održi na izuzetno povoljnom položaju, ali uopće govoreći, tome načinu ribarenja suđeno je da skoro nestane.¹² Od kada je ovo napisano, prošlo je više od pola stoljeća, međutim stajaće tunere, iako u nešto smanjenom opsegu još uvijek su se održale, nisu nestale, čak bilo je i pokušaja da se podignu nove mada je od tada povećan broj brodova u putničkom saobraćaju i mada je naša tunolovna flota do danas doživjela jak uspon.

Slijedeći misli navedenog članka uočava se zaključak da stajaće tunere gube svoj značaj i predviđa se njihovo skoro nestajanje. S obzirom na to da se ti navodi ne baziraju na činjenicama, i što su se i pored iznesenih tvrdnji stajaće tunere još zadržale, nije moguće dati nikakvu kritičku ocjenu. Nije poznato koja je polazna osnova navedenih tvrdnji. Ovdje bismo mogli postaviti jedno pitanje: da li stajaće tunere treba da nestanu zbog toga što se uvodi moderniji ribolov koji omogućuje ulov većih količina ili zbog toga što mu se baš zbog toga pridaje oznaka zastarjelosti. Kod tog načina lova interesantno je npr. to da tuna već desetljećima, pa i stoljećima, iako u različitim oscilacijama, prilazi stalno obali i hvata se u tim mjestima. Polazeći od te činjenice, možemo postaviti pitanje da li je opravdano da se stajaćim tinerama proriče nestanak i da se otklanja ulov ribe koja sama ulazi u takve mreže a da se prethodno ne istraže razlozi.

¹² Petar Lorini — Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora.

Analiza ekonomskog poslovanja stajaćih tunera koja se ovdje obrađuje nema za cilj da brani postojanje ili nestajanje stajaćih tunera, ona se izvodi u namjeri da se ustanovi stupanj korisnosti tog lova u zavisnosti od same pojave tuna, odnosno ustanovljenja granica rentabiliteta u datim okolnostima. Ova analiza nema namjere da negira korisnost lova velikim sredstvima i modernijim načinima lova niti znači isticanje vrijednosti jednog potencijalnog slabog ribolova koji uz to nema ni perspektive da uložnim radom poveća ulov. Svrha te analize jeste da pruži ekonomsko obrazloženje lova stajaćih tunera i odredi njihovu efikasnost, bilo kao ekonomske samostalne proizvođačke jedinice, ili u sklopu druge ribarske djelatnosti, te da pokuša odrediti stupanj ekonomske opravdanosti njihova postojanja.

Prilikom razmatranja tog problema nameće se kao neophodno istaknuti ovo:

Odsustvo detaljnih kompletnih podataka za jedan kontinuirano duži vremenski period kojim bismo obuhvatili sve danas postojeće stajaće tunere nameće nužno neka ograničenja.

Prema tome ovo razmatranje trebalo bi pružiti odgovore na ova pitanja:

1. Koji su razlozi opravdavali postojanje stajaćih tunera.
2. Kakva je produktivnost stajaćih tunera i na što ona ukazuje.
3. Kakvi su uvjeti daljeg postojanja stajaćih tunera.

Vlasništvo i organizacioni oblik stajaćih tunera

U svom historijskom razvoju stajaće tunere nalazile su se u posjedu individualnih vlasnika, grupe ribara ili suvlasnika, imovnih općina ili zadruga. One su figurirale i kao samostalne privredne jedinice kojih proizvodnja nije bila vezana uz druge ribolovne djelatnosti. Takva ribolovna organizacija bila je samostalna; prihodi su služili za pokriće troškova, a dobit ostajala određenom vlasniku. Uz ulov tuna u stajaćim tunerima vršio se i sitni ribolov na malu plavu ribu ili drugi sitni priobalni ribolov ukoliko su postojali uvjeti, a koji je pored ostalog služio za ishranu ribara u toku lovne sezone i dijelio se po određenom ključu između ribara i vlasnika stajaće tunere koji je bio i vlasnik sredstava malog priobalnog ribolova.

Nakon Oslobođenja zemlje 1945. godine stajaće tunere prešle su u većini u društveno vlasništvo dok su neke i dalje ostale u rukama privatnih osoba. Stajaće tunere koje su prešle u društveni sektor vlasništva priključene su određenim ribolovnim poduzećima socijalističkog sektora ili zadrugama,¹³ dok su one u privatnim rukama poslovale, bilo kao samo-

¹³ Tunera u Preluku pripada ribolovnom poduzeću Opatija. Tunera u Sršćici u najmu ribolovnog poduzeća Napredak u Crikvenici koje je još posjedovalo tunere najprije u Jadranovom a zatim u Mergu na Cresu. Tunere u Bakarcu i Grabrovi pripadaju O. P. Z. Kraljevica, Tunera u Klenovici i Žrnovici ribolovna zadruga »Udarnik« Klenovica, tunera u Lukovu O. P. Z. Junjevo, tunera Peškera ribarska zadruga Omišalj, Metajna udruga od 30 ribara.

stalna tijela, ili su davane u zakup ribarskim poduzećima ili zadrugama uz određeni najam.

Pri takvoj organizaciji stajaće tunere predstavljale su jednu od djelatnosti unutar određene ribolovne privredne organizacije. Djelovanje je stajaćih tunera povremeno (sezonsko) s trajanjem od 5—6 mjeseci godišnje, dok djelatnost privredne ribolovne organizacije, u koje se sklopu određene stajaće tunere nalaze ima profesionalni karakter rada tokom cijele godine u kojoj su ribari u stalnom radnom odnosu. U toku tunolovne sezone oni se nalaze na stajaćoj tuneri, ponegdje to je ekipa ribara snabdjevena ribarskim brodom plivaričarom te se ribolov vrši zajednički dok traje tunolovna sezona, ili se pak na stajaćim tunerama zapošljavaju stari ribari penzioneri koji nakon završene sezone odlaze kućama ili sl. Polazeći od spomenutog, takva djelatnost kod stajaćih tunera uvjetovana prirodnim faktorom ne pruža mogućnosti stalnog zaposlenja ribara u toku cijele kalendarske godine pa se stoga one i ne pojavljuju kao samostalne ekonomske jedinice. Bez obzira na naprijed spomenute modalitete stajaća tunera ima svoju ekonomiku. Ona vrši djelatnost koje je rezultat proizvodnja i određeni financijski efekt. Ta djelatnost izaziva određene troškove shodno tome, ona je podložna određenim ekonomskim zahtjevima ekonomičnosti, rentabilitetu itd., stoga i pristupamo njihovoj ekonomskoj analizi u želji da ispitamo koji je njihov ekonomski domet u određenom vremenu i uvjetima služeći se primjerima njihova poslovanja u raznim vremenskim razdobljima, promatrajući ih u onim oblicima djelatnosti u kojima su se javljale, a za koje stoje na raspoloženju do sada pribavljeni podaci.

Veličina stajaćih tunera i količina ulova

U prikazu »Analiza ulova tuna na području kanala sjeveroistočnog Jadrana« (tab. br. 3) koji je rađen kao sastavni dio izučavanja ekonomike stajaćih tunera iznijeli smo pregled ulova stajaćih tunera u posljednjih 17 godina dok smo za nekoje, prema raspoloživim podacima, prikazali i kretanje ulova u ranijim razdobljima. Takva analiza pokazala je da postoje vidne razlike u količini ulova između pojedinih stajaćih tunera i da te količine, kada se svedu na prosječan ulov jednog dužeg niza godina i za svaku stajaću tuneru posebno, pokazuju stalne veličine, koje s nekom sigurnošću možemo uzeti kao takve i koje prema tome daju pojedinoj stajaćoj tuneri ili grupi određeno mjesto u skali mogućeg ulova (ostvarenog). Na taj način došli smo do zaključka da postoje tri grupe stajaćih tunera kojih se prosjeci ulova bitno razlikuju, ali koji kroz niz godina pokazuju konstantu. Prema tome možemo zaključiti da postoje prema ulovu velike, srednje i male stajaće tunere, ali da njihova količina ulova ne zavisi istodobno i o veličini same stajaće tunere, što je kod pristupanja analizi potrebno imati u vidu. Sama veličina stajaće tunere (misli se na mreže) i ostalo postrojenje ne igra osnovnu ulogu u pogledu količine ulova, shodno tome ni troškovi potrebni za osnivanje jedne stajaće tunere ili njeno održavanje nisu jednaki. Promatrajući naše stajaće tunere, možemo reći da njihova veličina zavisi o geografskim uvjetima određenog dijela kopna, o veličini

samog zaljeva, dubini mora i načinu prilaza ribe kraju. Tako npr. kod stajaćih tunera koje su položene duboko u zaljevu kao bakaračke, zatim u Veloj Luci kod Baške postoje montirane velike mreže koje se zatvaraju pomoću motornog vitla ili motornih lađa. Kod takvih stajaćih tunera troškovi su veći nego kod onih gdje postoji samo glavna mreža uz straže a kojih ima najveći broj na našoj obali. (Slika 1—12)

Zajedničke osobine i specifičnosti

Za normalno poslovanje jednog takva ribolovnog položaja i vršenje ribarske djelatnosti postavljaju se zahtjevi za uređenjem jednog određenog dijela obale na kojem se nalaze postrojenja neophodna za tu djelatnost kao kućica (obična baraka sa zidovima, s drvenim ili crijepnim krovom) za smještaj i spavanje ribara u toku lovne sezone uz koju se nalazi još prostorija za kuhanje, spremište za mreže i alat i natkriti prostor za vješanje (radi cijedenja i čuvanja) očišćene tune tzv. »tabarina«, zatim uređeni dio obale tzv. »pošta« za izvlačenje mreže s izgrađenim dijelom obale ispred koje su u moru postavljene mreže, a iznad koje se s kopna prema moru uzdižu ljestve za motrenje. (Slika 13). Primjer koji prikazuje slika, a kako je i netom navedeno, možemo smatrati klasičnim oblikom naših stajaćih tunera koji je u osnovnoj postavi jednak kod svih stajaćih tunera s neznatnim razlikama u smještaju, veličini i sl.

Razlike odnosno specifičnosti koje se susreću na nekim našim stajaćim tunerama pored veličine mreže možemo svesti na veći broj promatračkih ljestava (ne manje od dvije) na upotrebu velike mreže za zatvaranje cijele uvale ukoliko je tunera smještena dublje u kopno, kao što je navedeno, i na upotrebu motornog vinča ili motornih čamaca za zatvaranje odnosno povlačenje takve mreže.

Sistem mreža stajaće tunere

Kod naših stajaćih tunera razlikujemo osnovnu mrežu tzv. tuneru. Ona se sastoji od tijela i glave, kod nekih stajaćih tunera od hursa (kursa) i pretega. Mreže su pričvršćene na plutače koje su usidrene. Broj plutača zavisi uglavnom o jačini gibanja mora. Da bi mreže stajale napete između usidrenih plutača one su na površini opskrbljene plutom a na dnu teškim debelim konopima. Zbog djelovanja morskih struja i plime ili veće navale tuna ostavlja se redovito jedan dio mreže na dnu mora koji prelazi određenu dubinu kako ne bi između mreže i morskog dna nastao razmak kroz koji bi tune nesmetano mogle izići, odnosno pobjeći iz tunere.

Tijelo tunere čini mreža debljine niti 2—3 mm i veličinom oka od 10—15 cm postavljene jednim manjim dijelom cca 30 m okomito na obalu dok drugi duži dio 150—200 m i više teče skoro paralelno s obalom tako da s manjim donjim dijelom koji se naziva balija čini pravi kut. Na taj način prostor obale u koji tuna ulazi stalno je omeđen s tri strane dok se četvrti dio koji se naziva glava tunere zatvara pošto tuna uđe u naznačeni prostor posebnom mrežom koja se povlači dužim konopom prema obali.

Glava tunere sastoji se od mreže istog materijala kao tijelo veličine oka 30 cm. Ona se nalazi prišivena uz tijelo tunere i vezana je za plutaču na kojoj se nalazi naborana dok je tunera otvorena, tj. dok riba ne ude u stalno ograđeni prostor. Glava se zatvara naglim povlačenjem konopa bilo ručno, ili preko običnog vinča.

Hurs (kurs) je mreža koja ima svrhu da daje smjer kretanju ribe u tuneru. Ona je pričvršćena za glavu tunere i od nje udaljena već prema potrebi i zahtjevima kretanja ribe ili konfiguracije obale. Njegova dužina iznosi kod nekih stajaćih tunera od 30—200 i više metara. Hurs kao i tijelo tunere ima glavu koja se zove glava hursa.

Preteg je mreža, veličine oka 10—15 cm koja je privezana za plutaču hursa kod koje stoji naborana u moru ili na motornom čamcu. Ona služi za zatvaranje uvale kako bi sigurnost ulova bila time još više pojačana. Veličina pretega određena je konkretnim uvjetima obale, odnosno položaja stajaće tunere. U priloženoj slici 13 koja prikazuje sistem tunera u Bakarcu prikazali smo te opisane elemente s obzirom na to da se kod njih susreću uglavnom svi modaliteti. Pošto je tuna ušla u glavnu mrežu stajaće tunere i pošto je zatvorena glava i time spriječen izlaz tuni, započinje sam lov topljenjem mreže migavice koja se postavlja prema tijelu i glavi tunere, s unutarne strane opasuje se i izvlači na naročito udešeno mjesto koje se naziva pošta. Ukoliko je riba teža, izvlači se željeznim kukama, hvataljkama odnosno gančima.

Veličina mreža

Iz svega što smo u prednjem prikazu iznijeli, kao i iz priloženih karata smještaja stajaćih tunera i slike koja prikazuje tunere u Bakarcu kod koje smo detaljnije prikazali i označili čitav sistem proizlazi da su sve naše stajaće tunere uglavnom kombinacija tog sistema koja odgovara datim okolnostima, kod čega postoje u pogledu veličine glavne mreže manja, odnosno veća odstupanja. Sve naše stajaće tunere po veličini glavne mreže možemo svesti otprilike u tri grupe.¹⁴

- I Od 100—200 m dužine × 20—30 m dubine 9 stajaćih tunera.
- II 200—300 m dužine × 17—60 m dubine 6 stajaćih tunera.
- III 300—400 m dužine × 30—57 m dubine 2 stajaće tunere.

Prosjek veličine glavne mreže iznosio bi otprilike 224 m a visina 27 m. Prema tome najveći broj stajaćih tunera možemo reći da se nalazi uglavnom u prosjeku.

Vrijeme proizvodnje

Vrijeme početka lova a također i njegova svršetka na stajaćim tunerama zavisi o nizu elemenata i nije ustaljeno nikakvim posebnim propisima. Kod pojedine stajaće tunere različite su dužine i zavisi o pojavi tune, vremenskim prilikama, pa se može reći da se ono formira uglavnom na osnovu praktičkih zapažanja i iskustva ribara. Cjelokupno vrijeme proizvodnje nalazi se između četvrtog do desetog mjeseca.

14 Stajaće tunolovke, časopis Morsko ribarstvo br. 5 1956. g str. 155.

Broj uposlenih ribara

Specifičnosti koje se pokazuju u pogledu veličina i količina glavnih i ostalih mreža, kao i ostalih elemenata postrojenja javljaju se također i kod uposlenog ljudstva. Broj ribara od slučaja do slučaja varira, te se kreće od 6, 10 do 12 ribara po stajaćoj tuneri dok prosjek iznosi 10 ribara.

Primjena novih mreža

Tehnički napredak i njegov razvoj ulazi brže ili sporije u pojedine grane djelatnosti. Kod stajaćih tunera on bi se mogao izraziti uglavnom u primjeni sintetičkih mreža, konopa, pluta i sl. koje zamjenjuju stare pamučne i ostale materijale. Ti troškovi predstavljaju jednu od najznačajnijih stavki. Taj prelazak tek je u početku i primijenjen je kod stajaće tunere Klenovica i Grabrova. Kakve će on dati rezultate, stvar je budućih godina. Sintetički materijal mnogo je lakši od pamučnih i drugih koji su se do sada upotrebljavali. Kako će se mreže iz tih materijala ponašati prema podmorskim strujanjima u stajaćim tunerama, pokazat će njihova buduća upotreba.

Usavršavanje načina lova

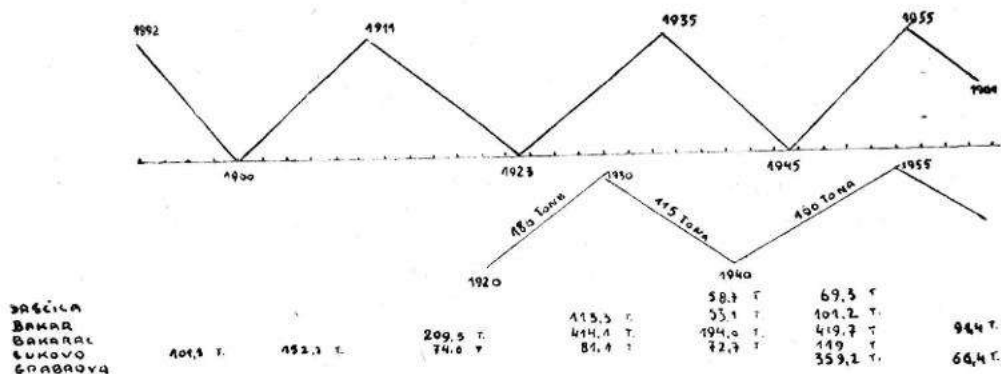
Što se tiče uvođenja novog sistema lova u stajaćim tunerama, barem koliko iz usmenih izjava ribara izlazi, poduzimane su neke mjere kolektivnog značaja koje su se ponajviše sastojale u ispravljanju, odnosno pomicanju mreža, njihovu povećanju, izmjeni položaja cjelokupne stajaće tunere, i u načinu zatvaranja uvala pretegom. Svim ovim ispravkama nije bitno izmijenjena sama tehnika lova.

Ekonomika stajaćih tunera

U pogledu razmatranja poslovanja stajaćih tunera postavili smo u prethodnom izlaganju određene zadatke. Da bismo tome mogli udovoljiti nameće nam se neophodno ustanoviti neka mjerila kako bismo ocjenu poslovanja mogli što pravilnije zahvatiti. S tim razlogom, koliko su nam dopustili raspoloživi podaci, prišli smo detaljnijoj analizi faktora i prikazu njihova utjecaja na rezultat poslovanja u raznim vremenskim razdobljima.

Iz dosadašnjeg pregleda dokumenata stajaćih tunera koje su predmet rasprave zaključuju se neke razlike u načinu diobe ukupnog prihoda u vrstama pojedinih troškova koji su se susretali u toku njihova djelovanja, u njihovu opsegu i kvaliteti. Te razlike pojavljuju se i u visini onog dijela koji je pripadao ribarima od ulova. Pojedine troškove unutar jednog razdoblja ne nalazimo u drugom, što govori o posebnim uvjetima unutar kojih su stajaće tunere djelovale. Prema tome u idućim prikazima pokušat ćemo postupno izvršiti tok raspodjele ukupnog prihoda i odnose između pojedinih grupa troškova, njihovu strukturu sa svrhom da ustanovimo rentabilitet i faktore koji su djelovali na njegovo formiranje, odnosno obratno.

U razmatranju rentabiliteta naših stajaćih tunera i u želji da taj problem što pravilnije pokušamo postaviti i izučiti naročito smo se oslanjali na analizu samog ulova, tj. pojave tuna, njene frekventnosti i periodične pravilnosti. Ta analiza pokazala je da postoje neki vremenski razmaci dobre i slabe pojave i ustanovili smo da na te pojave utječe kretanje malih pojedinačnih težina tuna dok se za velike pojedinačne težine nije moglo to kretanje jasnije pratiti. Na osnovu tih težina došli smo do ustanovljenja granica tih pojava koje smo uzeli kao minimalne i maksimalne, ovako:

Prema tim varijacijama težina koje se pojavljuju otprilike unutar svakih desetak godina pokušat ćemo promatrati kretanje rentabiliteta, pretpostavljajući da u razdobljima u kojima se pojavljuju te varijacije vrijede jednaki uvjeti. Prije nego predemo na rečeni prikaz zadržat ćemo se na analizi poslovanja pojedinih stajaćih tunera da bismo konačan rezultat mogli učiniti pravilnijim i objektivnijim.

Razdoblje 1929—1940. godine

Prema jednom pismu ispostavi Zagrebačke trgovinsko-industrijske komore u Sušaku od 15. veljače 1933. godine koje joj je upućeno na molbu prednjeg naslova broj 123 od 13. II 1933. u pogledu poslovanja stajaćih tunera nalazimo ovo:

— Na našoj obali ima tunolova raznog potencijaliteta, pa su stoga i njihovi uređaji i troškovi uzdržavanja razni.

Prije nego bi se današnje stanje pojedine tunere i njen rentabilitet u posljednjim godinama ispitalo, jedva bi bilo moguće njihove vrednote tačno ocijeniti. Ipak, imajući pred očima — barem u glavnim crtama — koli promet, toli poslovne rezultate tih naših tunera, mislim da smijem slabije, bolje i najbolje naše tunere — u jednom prosječnom tipu — na ovaj način ocijeniti.

1. Prosječna vrijednost investicija jedne tunere, tj. vrijednost tunolovnog pribora i alata, i pribora i alata za malu ribariju, kako se pri svakoj tuneri vrši, nosila bi 150.000 din. Superedifikati za nastambu i spremište, poštu i bankinu mogu se uzeti sa Din 50.000, dakle ukupno 200.000 din.

Tržnu vrijednost tunolovnog prava teško je ocijeniti. Ona bi u tustim godinama — pa i u takvim periodama — bila kudikamo veća nego u mršavim. Tunolovnim se pravima uсталom rijetko trguje: u 10 godina može doći do jedne, a u 50 godina do nijedne kupoprodaju tunolovnog prava. Osrednja vrijednost golog tunolovnog prava, mogla bi se prosječno ocijeniti na oko Din. 200.000.— Kod tunolova gdje ne postoji privatno posjedovno pravo, nego koncesija dotične upravne vlasti, ta vrijednost otpada.

2. Prosječno se na jednu tuneru može uzeti 11 ribara i po jedan nastojnik.

3. Ribarima daje vlasnik, odnosno poduzetnik, povrh hrane oko 4 dinara od ulovljenog kilograma tune. Ribar još dobiva nagradu za šivanje mreža, pa mjesečnu nagradu (tzv. regal) od 50 do 100 din. mjesečno u gotovu. Nastojnik tunolova dobiva neke vrste supernagradu od oko 2.000 do 4.000 dinara. Sva se ta podavanja vrše za vrijeme dok tunolovna sezona traje, redovito od mjeseca travnja do konca listopada.

Uspjeh male ribarije, koja se oko tunolova vlasnikovim alatom vrši ide u pravilu napola. Ima slučajeva gdje se ribarska hrana plaća iz »komuna«, napose, pak iz prihoda male ribarije.

Radnici, tj. prigodni pomagači pri paranju, čišćenju i pronalaženju ribe koji dolaze u obzir samo u slučajevima izdašnjeg lova plaćaju se obično in natura. Dotične lovine bivaju tim prigodnim pomaganjem opterećene s oko 2%.

4. Državne i općinske daće vrlo su nerazmjerno raspisane. Tu nema određenog sistema, već se poglavito radi »od oka« i prema ličnim i mjesnim prilikama. Ali moglo bi se uzeti da državne daće iznose prosječno oko 8%, a općinske 5 do 8% od čistog prihoda. Povrh toga dolazi teret desetine in natura ili obaveza prema kojoj je vlasnik odnosno zakupnik dužan određeni postotak lovine prodati mjesnim žiteljima uz vrlo nisku, takvu cijenu koja ne pokriva ni lovne režije dotične ribe.

Kako sam već uvodno spomenuo, ovako bi po mome mnijenju ispala ocjena za jednu našu tuneru kakva bi izašla iz zbroja svih njih kao svakoj pojedinoj jednakovrijedna.

Stajaća tunera koju uzimamo za primjer pripada po količini ulova i po prosječnom višegodišnjem ulovu u red tunera manjeg potencijala. Prosjek ulova kretao se ovako:

razdoblje 1940—1957.	5,6 t. prosječno godišnje
razdoblje 1929—1940.	7,5 t. prosječno godišnje
razdoblje 1929—1957. (28 g.)	6,7 t. prosječno godišnje

Broj uposlenih ribara kretao se između 7 i 9. Razdoblje koje se obrađuje obuhvata vrijeme od 1929. do 1940. godine.

Osnovna raspodjela ukupno ostvarenih prihoda od proizvodnje — ulova

Prema zapisima u knjigama koje su vođene na spomenutoj stajačkoj tuneri vrijednost ulova dijelila se na dio koji je pripadao ribarima i dio koji je pripadao vlasniku. Ovaj posljednji služio je za pokriće svih troškova koje je iziskivalo vođenje samog ribolova, zatim obaveza prema

državi, kao i ostalih izdataka i obaveza koje su mahom dolazile iz običaja koje je stvorio tadašnji društveni sistem. Taj dio sadržavao je pored spomenutog i čisti dohodak kojega je veličina zavisila od odnosa spomenutih elemenata, troškova i primanja ribara, i količine ulova.

Iznos koji je iz cjelokupne vrijednosti ulova u toku sezone izdvojen na ime primanja ribara (dio od ulova) nije bio uvijek jednak. On je pokazivao u pojedinim godinama ove odnose prema ukupnoj vrijednosti ostvarenog ulova.

Od 1929—1931. g. iznosio je jednu trećinu

od 1932—1936. g. jednu četvrtinu kroz cijelu lovnu sezonu

1937. g. iznosio je jednu četvrtinu do 13. VII, a do kraja sezone 32⁰/₁₀₀

od 1937—1941. g. iznosio je 32 posto kroz cijelu lovnu sezonu.

Prema jednoj bilješci ribarski uvjeti ribara uposlenih na tunolovci Sršćica primanja ribara bila su ovakva:

od dana dolaska (na stajaću tureru) do 13. VII ribari primaju od vlasnika u ime opskrbe Din. 10 po osobi. Od 14. VII do odlaska cijelu opskrbu snose vlasnici. Od ulovljene tune ide ribarima 32 posto (25 posto za tunu, 7 posto za dropce). Povrh toga svaki ribar dobija u ime nagrade Din. 250, a za čišćenje ribe Din. 100. Odšteta u ime opskrbe od dolaska (na stajaću tureru) do 13. VII i nagrada od 250 dinara daje se radi toga, što se ne mogu baviti malom ribarijom.

Prema raspoloživim podacima spomenuta raspodjela ukupnog prihoda izgledala je ovako:

Tabelarni prikaz raspodjele ukupnog ostvarenog prihoda po godinama¹⁵

Godine	Ulov u kg	Ukupna vrijednost	Udio ribara	Udio vlasnika	Troškovi	Cisti dohodak	Prosl. cijena po 1 kg
1929	6700	121118	30230	90708	68016 +	22692	18
1930	7099	105860	27476	77979	60668 +	13311	15
1931	9294	126561	35321	91180	58782 +	32398	14
1932	10397	108643	26765	81097	41419 +	39678	10
1933	13102	141104	35263	105841	42217 +	63624	11
1934	4491	55150	13678	41038	40312 +	726	12
1935	9758	99587	24412	74475	34977 +	39498	10
1936	11095	99979	22563	68519	39833 +	28686	9
1937	5004	49844	15594	33080	35618 —	2538	10
1938	4471	42443	13465	28411	32942 —	4531	9
1939	2637	25673	7907	17346	26378 —	9032	10
1940	6234	86742	26849	56989	26956 +	30033	14
Ukupno:	90282	1062704	279723	766663	508118 +	274646	
Prosjeck:	7523	88558	23310	63880	42343 +	22887	11,7
Učešće u vrijednosti %	—	—	26,4	73,6	47,8	25,8	

¹⁵ U koloni — ukupna vrijednost — naznačena je ukupna ostvarena vrijednost t. j. uključeni su i troškovi koji se čine prije diobe ulova. Ovi su u gornjem slučaju iznosili 1,5% od ukupne vrijednosti. Oni nisu uključeni u troškove u koloni — troškovi — ni u koloni — čisti dohodak —.

Kako se iz priloženog pregleda vidi, navedena stajaća tunera u razdoblju od 12 godina imala je gubitak samo u tri godine, i to 1937—1939. U ostalim godinama ona je neprekidno ostvarivala dobitak. Razdoblje koje se razmatra u ovom primjeru karakterizirala je jaka pojava tune do 1935. g., a od te godine pa do 1945. ulov je bio vrlo slab i naglo opadao, što uostalom pokazuje i iskazani gubitak u naprijed navedenim godinama tako da se na tom primjeru može vrlo lijepo pratiti, s obzirom na stalnost ostalih uvjeta i neznatno kolebanje cijena (naročito iz 1929. do 1930. g., pa do 1940. g.) utjecaj same pojave ribe na formiranje ukupnog prihoda kako je to i grafički prikazano. (Sl. 14).

Promatrajući prosječne veličine ulova za navedeno razdoblje, vidimo da je kod navedene stajaće tunere, ostvareni prosječni godišnji ulov od 7523 kg. pod datim okolnostima osiguravao kroz navedeno razdoblje neprekidno relativno visok čisti dohodak. Prema tome možemo ustanoviti da se granica rentabiliteta te stajaće tunere nalazila kod ulova od 5500 kg dok međutim prosječan ulov na bazi posljednjih 30 uzastopnih godina iznosi 6,5 kg, pa se može zaključiti da bi pod istim okolnostima ta stajaća tunera pokazivala neprekidan rentabilitet.

Struktura troškova

Opseg grupa koje ulaze u sastav ukupnih troškova (bez dijela koji pripada ribarima) vrlo je raznovrstan i širok. Visina novčanog iznosa, materijala alata i sredstava potrebnih za vršenje ribolova u većini predstavlja manje izdatke. Veći odnosno najveći izdaci odnose se tek na nekoliko vrsta troškova kao za straže, obalno postrojenje, mreže, konope i raznu željeznu robu i hranu ribara. Kako se iz prethodne tabele vidi, visina godišnjih troškova (sezonskih) nije bila jednaka. Troškovi su varirali od 26.000 do 68.000 dinara u sezoni dok su u prosjeku iznosili 42.000, što znači da su se u pojedinoj godini pojavile potrebe za neke izvanredne nabavke. U većini slučajeva variranje visine troškova kreće se između 35.000 do 40.000 dinara, što daje naslutiti da su neki troškovi predstavljali stalnu i redovnu potrebu bez kojih stajaća tunera ne bi mogla vršiti svoj posao. Neki predmeti, sredstva rada, imaju dužu vremensku trajnost; obnovu ili zamjenu takvih dijelova potrebno je izvršiti tek nakon niza godina, stoga se troškovi takve prirode (vrste) pojavljuju povremeno, u zavisnosti od trajnosti (vijeka trajanja) ili su izazvani nekim drugim pojavama kao što to može biti gubitak mreže (zbog dupina ili morskog psa) te straža ili obalnog postrojenja zbog elementarnih nepogoda, no takve pojave rjeđe su prirode i ne mogu se uzeti kao prosjek.

Ispitujući vrste troškova, izradili smo njihove prikaze hronološkim redom grupirajući ih prema sličnosti i međusobnoj zavisnosti u jedan sistematizirani pregled kako bi se omogućilo postavljanje potrebnih zaključaka i imao bolji uvid. Na taj način dobili smo ove grupe troškova:

troškovi obalnog postrojenja

troškovi čamaca

troškovi nabavke mreža, konopa, alata i sitnog inventara

troškovi održavanja (rad)

troškovi putovanja

troškovi ishrane
 troškovi drugih davanja ribarima (izvan dijela ulova)
 troškovi plaćenog poreza
 troškovi administrativno-upravno,sudski i društvene obaveze, običaji
 i pokloni
 troškovi osiguranja
 troškovi prijevoza
 troškovi vođe ribolova (nagrada)
 troškovi ostali i nepoznati.

Da bismo vidjeli kakva je bila frekventnost pojavljivanja određenih vrsta troškova, kao i njihova visina, a budući da raspolažemo takvim podacima, to ih u ovom slučaju donosimo u potpunosti. Kod ostalih poslužit ćemo se skraćenim postupkom (relativnim odnosima) da bismo mogli njihovim međusobnim upoređenjem ustanoviti eventualno sličnosti ili razlike koje se pojavljuju između pojedinih takvih proizvodnih jedinica, kao i zajedničke osobine.

Troškovi obalnog postrojenja

U pregledu koji dolazi obuhvaćeni su troškovi po vrstama koji su iskazani u knjigama bilježaka kako su se pojavljivali u pojedinoj godini. Na taj način stvorena je slika praktičnog stanja i njihova kretanja u toku određenog niza godina u pogledu podnesenih izdataka za zamjenu ili obnovu pojedinih vrsta sredstava iz naznačene grupe troškova. Kako taj pregled pokazuje, izdaci za pojedine vrste troškova vršeni su vrlo rijetko i u većini slučajeva iznose neznatnije iznose. Tek pojedine vrste imale su nešto veće izdatke, što ukazuje na veću ili potpunu izmjenu određenih sredstava rada.

Pregled troškova obalnog postrojenja po vrstama i godinama (u din.)

Vrst troškova	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Popravlak kućice	420	—	180	—	110	—	—	—	—	—	—	—
Cement i žljebovi	366	316	—	85	735	75	—	—	42	51	—	203
Straže	2800	—	—	—	—	—	—	318	—	—	—	—
Popravlak stepenica na straži	—	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Čelično užje za straže	—	—	—	—	463	—	—	610	—	—	—	—
Drvene grede za stražu	—	—	—	—	50	—	—	580	—	—	—	100
2 kom. trupaca za straže	—	—	—	—	—	—	—	1400	—	—	—	—
Daske	—	—	—	128	79	91	—	—	—	—	—	—
Daske za tabarinu	—	275	—	—	—	—	—	88	—	—	—	—
Sanduk i bage	140	—	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—
2 kom. lantine	—	—	—	—	60	—	60	—	—	—	—	—
Cementiranje pošte	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kopanje portića	200	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razna željez. roba	1600	—	626	680	122	61	157	—	—	—	—	—
Razni popravci	720	—	—	—	—	450	—	—	—	—	—	—
Ukupno:	6446	791	806	893	1669	677	217	2996	42	51	—	303

Kako je u naprijed navedenom pismu ispostavi Trgovinsko-obrtne komore istaknuto, visina početne investicije za obalno postrojenje računala se u prosjeku na cca 50.000 dinara. Troškovi održavanja obalnog postrojenja, kako smo ih u našem pregledu prikazali, u odnosu na početnu investiciju iznose 2,5% dok su od prosječnih ukupnih troškova u navedenom razdoblju iznosili 2,9% prosječno godišnje, a od ukupne vrijednosti 1,4%. To nisko učešće dodatnih troškova (održavanja) rezultat je samog načina rada stajaćih tunera i kratkoće proizvodnog procesa 5—6 mjeseci (u ponekim godinama 2—3 mjeseca). Zahtjevi koje prema tome nameće sam proces proizvodnje vrlo su skućeni i u ovoj grupi troškova obuhvaćaju svega 3 elementa: straže, kojih se vijek trajanja praktično računa 10—12 godina, nastambe i obalu, cca 20 godina. Veće opravke obale ne dolaze u pitanje s obzirom na to da ta mjesta nisu izložena jačim utjecajima gibanja mora ili intenzivnijim vanjskim utjecajima (pa čak i samim procesom proizvodnje) dok nastamba, s obzirom na boravak u njoj samo u toku ljetnih mjeseci ne traži posebne zahtjeve, već osnovno strogo funkcionalno zadovoljenje potreba. Promatrajući s tog aspekta tu grupu troškova, može se pretpostaviti da obalno postrojenje može s najminimalnijim uređivanjem i povremenim troškovima održavanja egzistirati i djelovati i mnogo duže nego što je predviđeno vijekom trajanja, i izdržati kroz desetljeća, pa i stoljeća isti vanjski oblik koji baš zbog specifičnosti te djelatnosti i ograničenja proizvodnje nema posebnih zahtjeva za usavršavanjem, pa je stoga i utjecaj na visinu troškova neznatan, što djeluje skoro na permanentnu neizmijenjenost njihova oblika.

Iduće tri grupe troškova predstavljale su najveće stavke u ukupnim troškovima od kojih je samo na dvije, grupu troškova nabavke i održavanja mreža, konopa itd. i grupu ishrane i drugih primanja ribara koje su predstavljale direktne troškove proizvodnje, otpadalo 69,5% od ukupnih troškova, odnosno 33,2% od ukupne vrijednosti ulova dok je na sve ostale otpadalo 30,5% ili 14,5% od ukupne vrijednosti. (vidi prvu tablicu na str. 170).

Kako se vidi, u ovoj grupi pojedinačnih troškova nalaze se ulaganja u opremu onog dijela stajaće tunere koja se nalazi u moru i troškovi koje ta oprema zahtijeva. Njih možemo podijeliti u dvije grupe: povremene i stalne. Stalni troškovi koji se s nekim varijacijama pojavljuju neprekidno svake godine predstavljaju najveći izdatak. Oni su označeni kao ostali ribarski materijal s obzirom na to da ni u knjigama nije bio posebno spomenut. Prema karakteru rada stajaće tunere redovito se pojavljuje potreba za izmjenom jednog dijela mreže i raznih konopa i sl. pa se u toj stavci nalaze uglavnom izdaci za nabavke potpuno novih materijala. Povremeni troškovi pojavljuju se od vremena na vrijeme već prema potrebi. Oni se uglavnom čine u pravcu održavanja glavne i ostalih mreža, i sl. Troškovi iz te grupe zastupljeni su prosječno godišnje po ukupnim troškovima s 31,3% ili u ukupnoj vrijednosti s 15,1%. Ti troškovi u odnosu na različitu veličinu mreža kod pojedinih stajaćih tunera variraju jer zavise od količine odnosno veličine mreža i konopa i ostalog materijala i rada koji je potreban za njihovo uređenje, odnosno održavanje, pa je njihovo učešće za određenu razliku veće.

Pregled troškova nabavke i održavanja mreža, alata i sitnog inventarapo vrstama i godinama (u Din.)

Vrste troškova	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Štavilo	150	—	—	176	—	—	—	—	—	—	—	—
Drva za štavilo i kotao	620	560	55	390	280	330	250	296	96	245	134	137
Šivanje mreže rad	945	600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Šivanje trate rad	1855	400	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Štavljenje mreže	—	720	720	—	—	—	—	—	—	650	—	—
Popravak migavice	—	325	—	60	33	—	—	—	—	—	—	—
Šivanje mreže - materijal	—	—	1105	315	1230	700	—	855	415	675	480	555
Šivanje trate - materijal	—	—	750	—	—	675	500	—	—	535	—	—
Konac za polantaru	144	—	—	530	—	—	457	—	—	—	—	—
Špag	—	—	—	546	—	270	—	—	1223	—	400	2695
Cerada za migavicu	—	—	—	40	—	—	—	—	—	40	—	—
Kupljeni dio migavice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1000
Čelik čelo	—	—	—	—	585	—	100	—	350	—	—	—
Boceli	—	—	—	290	—	—	80	—	—	—	—	—
Sforzin	—	—	—	—	—	—	—	—	77	—	—	95
Inventar	—	—	—	130	140	—	—	358	—	58	—	—
Ostali rib. materijal	28039	13546	15014	10516	11780	12340	6108	1800	14000	10520	6090	4320
Ukupno	31753	16151	17644	12993	14048	14315	7495	3309	16161	12723	7104	8812

Pregled kretanja troškova ishrane i ostalih primanja ribara po vrstama i godinama (u Din.)

Vrste troškova	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940
Ishrana ribara	9692	10051	12266	10446	11745	7232	7771	8083	8359	8647	8067	10226
Dar ribarima	—	9000	7000	3500	3500	3500	1750	1750	1750	1750	1750	1750
Čišćenje tuna	900	900	900	900	900	450	450	450	450	450	450	900
Dar ribarima za prvu sreću	—	400	130	—	100	128	100	100	—	100	100	100
Ribarima kod sklapanja ugovora	24	—	—	64	190	—	100	100	—	—	100	—
Prva pijača ribara	409	434	296	287	270	346	200	150	100	100	100	100
Pijača na odlasku	360	350	310	348	200	100	100	100	100	100	200	100
Kod primanja novca (vino)	20	22	20	20	65	—	—	—	—	—	—	—
Ribarima za dropce	200	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—
Vodi ribolova regal	3000	3000	3000	3000	3000	2000	2000	2000	2000	2000	1000	1300
Ukupno:	14605	24157	23922	18615	19975	13756	12471	12733	12759	13148	11767	14476

Troškovi ishrane i drugih davanja ribarima

Kao što je već spomenuto ranije, troškovi ishrane ribara za vrijeme lova na stajaćoj tuneri snosio je vlasnik bez obzira na ishod ulova u toku sezone. Kako se iz ranije iznesene bilješke vidi do 13. VII ribari su dobivali dio opskrbe, a od tog datuma do svršetka sezone vlasnik je snosio troškove cjelokupne opskrbe. Tu pojavu vjerovatno je uvjetovala činjenica nekog rizika s obzirom na nepoznat ishod predstojećeg lova, a vjerojatno i iz razloga što je u prvoj sezoni bio ulov znatno manji nego u drugoj i što je to bila sezona lova male plave ribe. Ne može se tvrditi da li je ta pojava bila propisana ili je pripadala u domen običaju koji kod svih stajaćih tunera nisu morali biti isti, no svakako je ona morala biti rezultat određenih uvjeta koji su bazirali na ekonomskim osnovama datog vremenskog razdoblja i uvjetovali takav način raspodjele. Ne raspoložemo podacima sadržanim u ugovorima iz kojih bi rečene obaveze ili običaji bili jasnije vidljivi za različite tunere i različita razdoblja koja se obrađuju. Pri ruci nam je jedan primjerak originalnog ugovora sastavljenog u Puli 8. jula 1855. godine za grupu stajaćih tunera u puljskom zaljevu u kojem se ne nalaze nigdje troškovi ishrane ribara, kao ni neka posebna davanja ribarima dok se, međutim raspodjela prihoda razlikovala, što je također u ugovoru utvrđeno. U grupi troškova koja se ovdje donosi po godinama i vrstama sadržani su izdaci koji su pored ishrane i plaće (tzv. dara) obuhvatali izdatke za neke radove i neke običaje koji također nisu morali postojati u takvu vidu kod svih stajaćih tunera; barem ih kod razmatranih ne nalazimo u adekvatnom sasi:avu kako se to vidi iz navedenih prikaza (vidi drugu tablicu na srt. 170).

Navedeni troškovi u pregledu bili su zastupljeni s 38% u prosječnim troškovima, odnosno s 18,1% u ukupnoj vrijednosti.

Grupu troškova koju su sačinjavale administrativno-upravno-sudski troškovi zatim pokloni, običaji i sl. u prosjeku su iznosili 19,4% od ukupnih troškova odnosno 9,3% od ukupne vrijednosti. Ti troškovi s obzirom na posebne uvjete kod pojedinih stajaćih tunera bili su različiti.

Među tim troškovima izdaci za pravne postupke iznosili su povremeno prilično velike svote, a one su uglavnom nastale kao rezultat sukoba u posjedovnom pravu i sl. Takvi troškovi vrlo često su se susretali. Npr. jedan takav interesantan podatak za grupu stajaćih tunera u Puli iz godine 1877. a u pogledu troškova nastalih iz spora s (državnim) erarom imao je ovaj rezultat:

Prihodi od ulova 1877. g.	71,19 forinti
troškovi parničenja	75,23 forinti
Gubitak	4,04 forinte
Ostali troškovi	10, forinta
Ukupni gubitak	14,04 forinta

Kako se vidi, cijeli jednogodišnji proizvod utrošen je u isplatu sudsko-administrativnih izdataka, što iznosi 13,7% od visine ukupnog čistog prihoda u toku 10 proteklih godina ili prosječno godišnje.

Ostali troškovi pored spomenutih imali su znatno manje učešće kao što to prikazuje ovaj pregled sveukupnih troškova.

Pregled kretanja sveukupnih troškova po grupama i godinama

VRSTE TROŠKOVA	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	Ukupno	Pros. %	
Troškovi obalnog postrojenja	6416	791	806	893	1659	677	217	2296	42	51	—	303	14891	1241	2,9
čamaca	472	—	50	940	—	54	689	2370	1192	1770	840	150	8527	710	1,5
nabavke mreža, konopa, alata i sitnog inventara	28953	15151	17644	12993	14048	14315	7495	3309	16161	12723	7104	8812	158708	13225	31,8
održavanja (rad)	2800	1000	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3800	316	0,7
putovanja	168	416	480	490	660	346	413	465	476	250	109	230	4503	374	0,8
ishrane	9592	10051	12266	10446	11745	7232	7771	8033	8359	8647	8067	10226	112585	9382	22,2
drugih davanja ribarima	1913	11106	8056	5169	5225	4524	2700	2650	2400	2500	2700	2950	52493	4382	10,4
plaćenog poreza	2109	5691	3880	3392	3950	4060	—	640	320	500	—	—	25541	2128	5,-
admin.-uprav.-sudski i društ. obaveze	12493	13461	11829	3933	1749	6933	12994	17257	3513	4346	6902	2975	98325	8193	19,4
običajna i pokloni	—	—	171	171	171	171	158	153	155	155	155	—	1461	121	0,3
osiguranja (plaćenog) prijevoza	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
vođe ribolova (nagrada)	3000	3000	3000	3000	3000	2000	2000	2000	2000	2000	1000	1300	27300	2275	5,4
ostali i nepoznati	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
													508118	42343	100,-

Stajaca turnera koju smo upravo razmatrali, a kao što smo i ranije spomenuli, pripadala je u red manjih i po količini i po veličini, pa stoga nam ovaj slučaj ne bi mogao u potpunosti poslužiti kao prosječan tip ukoliko bismo ga željeli uporediti s ostalima. Međutim, ako pođemo od samog sistema raspodjele koji nalazimo na toj stajacoj tuneri i uzmemo ga kao opće postojeći u tim uvjetima, tada možemo ipak približno da razmatranje i zaključke učinimo realno mogućim, računajući troškove po rečenom sistemu odnosa u ukupnoj vrijednosti date stajace tunere.

Prije nego priđemo nekim zaključcima, razmotrit ćemo poslovanje stajace tunere Lukovo u godinama 1931—1932. koje se uklapa vremenski u prethodno obuhvaćeno razdoblje navedene stajace tunere koje smo prikaz upravo završili.

Stajaca tunera Lukovo po prosječnom godišnjem ulovu prema do sad poznatim ulovima u toku posljednjih uzastopnih 70 godina bolja je od prethodne za cca. 50%. Koliko se nazire iz pojedinih vrsta troškova, a naročito onih koji se odnose na mreže, konope i sl., također su u nekoliko viši, iz čega se može zaključiti da je ta stajaca tunera po opsegu sredstava veća od spomenute.

Radi upoređenja donosimo pregled troškova po vrstama.

Pregled troškova po vrstama u 1931. i 1932. godini

Grupe i vrste troškova	1931.	1932.
Cement	59	88
Murali i daske	315	—
Murali	—	40
Uređenje magazina	—	50
Popravak barke	500	110
Prijenos barke	—	230
Nategnuti barke	400	100
Porinuće barke	150	—
Stroj i blak	314	136
Gambeti	67	—
Barili	224	—
Lonac za kuhanje	68	—
Katran	1.037	—
Pitura	215	81
Konac	—	976
Pamuk i stroj	—	578
Šivanje mreže	—	760
Šivanje peče	—	400
Lanac za surgiti	—	550
Kanta za stroj	—	30
Sić	38	—
Blak i čavli	—	83
Uređenje alata	378	—
Drva	1.233	308
Špagi i konopi	17.737	17.093

Grupe i vrste troškova	1931.	1932.
Hrana ribara	6.362	6.553
Nagrada ribarima	5.770	5.075
Štov ribara	685	600
Mesopust	150	150
Vino	200	100
Lijekovi	—	120
Nastojnik	2.000	2.000
Porez	2.046	—
Admin.-sudski, pokloni itd.	11.555	4.532
Putni troškovi	294	264
Prijevoz	2.542	1.804
Osiguranje	448	624
Ostali nepoznati troškovi	310	—
	55.097	43.435
Miljarina (tiradi)	10.914	8.018
Ukupni troškovi	66.011	51.485

Kako se ovog pregleda razabira, i ova se stajaća tunera ne razlikuje u sistemu troškova od spomenute osim u nekim pojedinostima koje su bile svojstvene pojedinom kraju i uvjetima određenog područja. Raspo-
ređujući navedene troškove po grupama, dobili smo ovaj pregled njihova
odnosa prema sveukupnim troškovima:

*Pregled kretanja grupa troškova i njihova učešća
u ukupnim troškovima (u Din.)*

Grupe troškova	1931.	1932.	Prosjeak	Postotak od tro- škova
Troškovi obalnog postrojenja	374	178	276	0,6
Troškovi čamca	1050	440	745	1,5
Trošk. za nabavku konopa, mreža, alata i sl.	20931	19837	20384	41,3
Održavanje (rad)	378	1160	768	1,6
Putovanja	294	264	279	0,6
Ishrana	6362	6553	6458	13,1
Druga davanja	6805	6045	6425	13,-
Troškovi plaćenog poreza	2046	—	1023	2,1
Troškovi adm.-upr. sud.	11555	4532	8044	16,4
Troškovi pl. osiguranja	448	624	536	1,1
Troškovi prijevoza	2542	1804	2173	4,4
Troškovi nastojnika	2000	2000	2000	4,1
Ostali troškovi	310	—	155	0,2
	55057	43437	49266	100.-
Miljarina (tiradi) dio od ulova	10914	8018	9466	
Ukupni troškovi	66011	51455	58733	
Vrijednost ulova	31682	12346	22014	
Ulov u kg	2365	1799	2082	
Prosječna cijena po 1 kg	14	7,2		

Ako uzmemo da su prosječni troškovi u ove dvije godine koji su iznosili 58.733 dinara odgovarali u prosjeku troškovima u cijelom razdoblju 1929. do 1940. godine i primijenimo ih na faktično ostvareni ulov u tom razdoblju kod navedene stajaće tunere, koji je iznosio 4.848 kg uz prosječnu cijenu od 11,7 dinara (koja je postojala na prvo spomenutoj tuneri) što daje 56.721 din, vidimo da bi ta stajaća tunera u cijelom navedenom razdoblju poslovala s određenim malim gubitkom.¹⁶

Na osnovu te pojave postavlja se pitanje da li se isplatilo održavati proizvodnju tokom navedenih 12 godina kada ona ne pokazuje znakove rentabiliteta, čak štaviše neznatan gubitak.

U odsutnosti stvarnih podataka prisiljeni smo da tu pojavu konstruiramo na osnovu postojećih krnjih podataka. Naime ako uzmemo da onaj dio troškova koji nije bio vezan direktno za proizvodnju (admin.-sudski i sl. troškovi) nisu u prosjeku iznosili tako visoku stavku kao što je izneseno u pregledu troškova po vrstama za 1931. i 1932. godinu i da su oni bili povremeni pratioci poslovanja te da se isto tako nisu svake godine pojavljivali isti troškovi koji su se odnosili direktno na proizvodnju, tada se u nekom smislu može u želji za utvrđivanjem prosječnih troškova smatrati da su oni bili ipak niži od prikazanih u tabeli. Pregled kretanja troškova i njihova učešća na str. 174 i mogoćuli čak i neki prihod. Osim toga i sama cijena mogla je imati i svoj utjecaj. Kako nemamo za tu stajaću tuneru konkretnih podataka o kretanju cijena za navedeno razdoblje da bismo mogli ocijeniti njihov utjecaj na visinu prihoda u datoj godini, uzeli smo nivo prosječnih cijena iz prethodnog slučaja. Mada su te cijene faktički postojale, primijenjene na slučaj stajaće tunere Lukovo one mogu stajati samo kao pretpostavka. Uzimajući prosječne troškove 1931. i 1932. godine za polaznu osnovu, pokazuje se s obzirom na varijabilnost onog dijela primanja ribara koji odgovara postotku od ostvarene količine ulova, još uvijek moguće pokriće troškova bez obzira na to da li primanja ribara u datom momentu odgovaraju čak i minimumu potreba. Na toj osnovi s obzirom na mogućnost eventualno većih količina ulova u razdobljima slabih ulova, može se u nekom smislu protumačiti činjenica da su stajaće tunere koje su poslovale na granici rentabiliteta produžavale svoje djelovanje dok su one koje su se nalazile ispod te granice kroz veći niz godina s obzirom na slabe prosječne godišnje količine ulova (tunere s manjim potencijalom) bile prisiljene prekinuti, odnosno obustaviti rad.

Mi smo spomenuli ranije prilikom razmatranja prvog slučaja da je razdoblje opadanja ulova nastupilo iza 1935. godine i da je trajalo do 1944. Prema postojećim statističkim podacima može se uzeti da je to razdoblje bilo razdoblje najslabijeg ulova, odnosno pojave tuna u staja-

¹⁶ U gornjem slučaju nije se mogao izračunati postotak učešća troškova u ukupnoj vrijednosti ulova obzirom da je u obe godine iskazan gubitak zbog vrlo niskih količina ulova. Polazeći od toga da je važio isti sistem raspodjele kao što je navedeno u razdoblju 1929—1940 u našem primjeru, tada bi učešće troškova kod prosječnog godišnjeg ulova od 8600 kg. da je u tom razdoblju u gornjem slučaju bio postignut iznosio također 47%.

ćim tunerama. Prema tim podacima prosječni godišnji ulov u tom razdoblju (1930—1940. godina) iznosio je 115 tona, a broj stajaćih tunera zabilježenih te godine iznosio je 24. Ako ta dva podatka uzmemo kao ispravna, tada je u tom razdoblju na svaku stajaću tuneru u prosjeku otpadalo 4791 kg ulova. Polazeći od navedena dva slučaja kod kojih smo ustanovili granicu rentabiliteta kod ulova od cca 5.000—5.500 kg pod datim uvjetima koju je neophodno postignuti da poslovanje ne rezultira gubitkom. Na taj način utvrđujemo da su u razdoblju 1930—1940. sve postojeće stajaće tunere u prosjeku poslovale ispod granice rentabiliteta. Uzimajući u obzir variranje između stajaćih tunera u količini ulova (tj. prosječnih godišnjih ulova) iznad granice rentabiliteta i ispod nje; jedne tunere nalazile su se u povoljnijem položaju od drugih, tj. od onih kod kojih je radi nemogućnosti pokrića potrebnih troškova dolazilo do prekida rada radi čega imamo pojave variranja ukupnog broja stajaćih tunera u pojedinim razdobljima. Odstupanja od granice rentabiliteta u toku razdoblja 1929—1940. godine za 11 stajaćih tunera bila su ova:

	Sršćica	Bakar	Bakarac	Kraljevica	Sv. Jakov	Povile	Klenovica	Lukovo	Metajna
Ukupan ulov kg	90282	124220	326160	75200	48879	103730	58000	58147	148000
Prosjeck ulova kg	7523	10351	27180	6266	4073	8644	4800	4845	12334

a to nam potvrđuje naprijed navedene postavke.

Iako se obično smatra da ulov tuna predstavlja riziko ili hazard, možemo reći da je on više predstavljao hazard u pogledu izvanrednih dohodaka nego samog gubitka, jer su troškovi stajaćih tunera, kako iz do sada rečenog izlazi, uglavnom odgovarali minimumu ulova pod pretpostavkom, da je on bio neprekidan i stalan. U toj činjenici možemo u nekom smislu osnovati pretpostavku da se i pored sniženja ukupnog broja stajaćih tunera u toku pojedinih razdoblja neki broj uspio kroz stoljeća zadržati do danas.

Pregled općeg rentabiliteta

Polazeći s gledišta da su stajaće tunere koje su prethodno analizirane predstavljale prosječan tip stajaće tunere, tada bismo uopćavajući njihove zaključke mogli postaviti ovu shemu općeg poslovanja i rezultata a na osnovi stvarnih ulova u stajaćim tunerama koji su iznosili:

1920—1930. god. 180 tona prosječno godišnje

1930—1940. god. 115 tona prosječno godišnje

Maksimalan prosječan ulov po jednoj stajaćoj tuneri iznosio je prema tome:

1920—1930. god. 7500 kg prosječno godišnje, a minimalni

1930—1940. god. 4791 kg prosječno godišnje.

Ako uzmemo raspodjelu ukupnog prihoda koja je vrijedila na stajaćim tunerama koje smo prethodno analizirali, dobivamo ovu sliku.

	U toku 1 godine (u 000 din.)	
	I slučaj	II slučaj
Vrijednost ulova	2,160.000	1,345.500
Troškovi 47,7%	1,004.562	1,004.562
Udio ribara 26,4%	558.090	356.575
Čisti prihod 25,8%	543.348	gubitak 15.637
	u toku 10 godina	
akumulacija	+ 5,433.480	— 156.370
		+ 5,277.110

Vrijeme amortizacije početne investicije

Polazeći od početne vrijednosti početne investicije koja je iznosila prema spomenutom pismu 200.000 dinara i uz pretpostavku da su (prema I slučaju) iste godine podignute sve stajaće tunere u datim uvjetima, ukazuje se da bi i pored ukupnih investicija bio ostvaren određeni čisti prihod. Međutim, kako je poznato, stajaće tunere postoje odavno, stoga im je godišnje potrebna samo dodatna investicija, pa su se stajaće tunere pri maksimalnim ulovima pokazivale ne samo rentabilnim već i akumulativnim. Prema prednjem dobiva se da rok amortizacije početne investicije iznosi u prosjeku cca 8 god. U slučaju na str. br. 166 kod navedene stajaće tunere, amortizacioni rok iznosio je oko 6 godina, ali je on od slučaja do slučaja mogao biti i manji, odnosno veći s obzirom na nivo ulova u određenoj stajaćoj tuneri, u datom razdoblju.

U prethodnom izlaganju, polazeći od raspoloživih primjera ustanovili smo da su troškovi u ukupnoj vrijednosti ulova učestvovali sa 47%. Primjenjujući taj postotak u općem pregledu rentabiliteta pri datoj visini prihoda ribara prema % od ulova u datim uvjetima, ukazuje se da se granica rentabiliteta nalazila kod prosječnog ulova od 5,500 kg godišnje. Uzimajući takve odnose troškova kao realno mogući iako ne egzaktni kriterij u procjenjivanju korisnosti stajaćih tunera odnosno njihova rentabiliteta za jedno duže vremensko razdoblje, dolazi se do zaključka da su stajaće tunere koje su općenito u razdobljima slabijih ulova ostvarivale pojedinačno veće ulove od potrebnog minimuma, a naročito u razdobljima jakih ulova, uspijevale ostvarivati takve prihode koji su im pored pokriva određeni troškova omogućavali podmirenje gubitaka u slabim godinama ulova i ostvarenje određene akumulacije, čime je mogućnost njihova poslovanja bila uvjetovana na duža vremenska razdoblja. Prema tome dati nivo troškova i nivo prosječnog ulova u određenim vremenskim razdobljima različitog intenziteta pojave tuna i pod određenim načinom raspodjele koji je odgovarao tim uvjetima stvarali su mogućnost za postojanje većeg ili manjeg broja stajaćih tunera i postizavanja većeg ili manjeg čistog prihoda u svakom pojedinačnom slučaju zasebno.

Razdoblje 1907—1915. god.

U prethodnom razmatranju poslovanja stajaćih tunera, odnosno utvrđivanju njihovih rezultata, pošli smo od dva faktora; proizvodnje tj. ulova i visine troškova kroz prikaz datog načina raspodjele ukupnog prihoda, analizirajući troškove, njihovu strukturu i unutarnje odnose i koristeći se njihovim rezultatima pokušali smo ih primijeniti u općem vidu. Ispitujući historijski poslovanje stajaćih tunera, bilo bi neophodno raspolažati podacima takve kvalitete koji bi omogućili prikaz u kontinuitetu istovrsnih jedinica koje bi se mogle međusobno upoređivati u istim i različitim uvjetima, osim toga ispitujući jednu takvu djelatnost neophodno je zahvatiti i date elemente općeg kretanja da bi se mogla ocijeniti što pravilnija uloga i mjesto unutar određenih uvjeta razvoja. Taj zadatak prelazi okvire našeg razmatranja s obzirom na opseg, složenost problematike i vrijeme, te može biti predmet jedne zasebne rasprave. S obzirom na raspoložive podatke u ovom razdoblju ograničit ćemo se na prikaz datih primjera u okviru prethodno izloženih razmatranja s obzirom na to da zadatak rada predstavlja ispitivanje utjecaja kretanja ulova na rezultate stajaćih tunera u datim razdobljima, a uz ostale elemente ukoliko se iz raspoloživih podataka budu mogli iskoristiti. U tom razdoblju predmet obrade predstavljaju stajaće tunere »Lukovo« i »Preluka«.

Raspodjela ukupnog prihoda.

Poslovanje te stajaće tunere u spomenutom razdoblju bilo je ovo:

*Pregled raspodjele ukupno ostvarenih prihoda
1907—1915. g. u krunama¹⁷*

Godina	Ulov	Ukupna vrijed. u krun.	Udio ribara	Udio vlasn.	Troškovi	Čisti dohodak
1907.	17000	15962	3712	12250	3950	+ 8300
1908.	8458	7763	1927	5836	4912	+ 924
1909.	15265	15385	3620	11765	5639	+ 6126
1910.	43914	27418	9088	18330	8243	+ 10087
1911.	9086	8565	1889	6676	4937	+ 1739
1912.	15177	13423	—	13423	5690	+ 7733
1913.	3530	4560	764	3742	6187	— 2445
1914.	6698	6821	1539	5282	6553	— 1271
1915.	7956	11934	1769	10165	8054	+ 2111
Ukupno	127084	111777	24308	87469	54165	33306
Prosjek		12419	2700	8718	6018	3701
Postotak			21.7	78.3	48.5	29.8

¹⁷ Ukupna prikazana vrijednost ne sadrži troškove nastale prije diobe ulova. Ovi troškovi iznosili su 9% od ukupne vrijednosti. Također nisu uključeni ni u kolonu — čisti dohodak —. U koloni — udio ribara — za 1912. godinu nisu označeni prihodi ribara prema čemu se označeni postotak prosječnih primanja ribara ukazuje niži.

Kako se iz ovog pregleda vidi, postignuti prosjek ulova bio je znatno visok i osiguravao je, osim u dvije godine, neprekidno čisti dohodak u prosječnoj visini od 3.700 kruna godišnje, odnosno jednu trećinu ukupnog ulova. Kako se vidi, raspodjela ukupnog prihoda nije se razlikovala od prethodnih slučajeva dok je relativno učešće troškova u ukupno ostvarenoj vrijednosti u ovom slučaju bilo skoro isto, tj 48,5%. Prema tome s obzirom na postignutu cijenu prosječan ulov koji je osiguravao navedeni rezultat iznosio je oko 13.000 kg dok se granica rentabiliteta nalazila kod ulova od 9.000 kg, iz čega se vidi da je kod ove stajaće tunere u pogledu visine granične tačke rentabiliteta postojala osjetna razlika u odnosu na prethodne. (O tome kasnije).

Kod stajaće tunere »Preluka« u razdoblju 1909. do 1918. godine, kako to prikazuje ovaj pregled:

*Pregled raspodjele ukupno ostvarenih prihoda
1909—1918. g. u krunama*

Godina lova	Ulov kg	Vrijednost ulova	Troškovi	Razlika	
				+	—
1909.	2.000	4.000	3.000	+	1.000
1910.	2.500	3.250	3.100	+	150
1911.	800	1.600	2.500	—	900
1912.	3.500	6.300	3.500	+	2.800
1913.	6.000	9.600	5.000	+	4.600
1914.	2.000	4.000	3.500	+	500
1915.	4.000	8.000	4.000	+	4.000
1916.	5.200	6.300	5.000	+	1.300
1917.	2.000	6.000	4.200	+	1.800
1918.	2.500	7.000	6.000	+	1.000
Ukupno	30.500	56.050	39.800	+	16.250
Prosjek	3.050	5.605	3.980		1.625
Postotak			71,00		29,00

Vidi se da je ta stajaća tunera također poslovala s određenim čistim prihodom, ali sa znatno nižom prosječnom količinom godišnjih ulova i troškova, iz čega se zaključuje razlika u veličini same stajaće tunere u odnosu na prethodni slučaj. Shodno tome bila su i manja primanja ribara od ulova. Ukupna količina troškova (materijalnih i ličnih) iznosila je u ovom slučaju 71%, a čisti dohodak 29%.¹⁸ S obzirom na to da su u svim slučajevima do sada spomenutim, te relacije bile jednake, izlazi da je vi-

¹⁸ U ovom primjeru nismo raspolagali sa izdvojenim prihodima ribara kao u ostalim slučajevima. Budući da je u podacima koji su korišteni naznačena samo ukupna vrijednost kao troškovi i prihod, to su lična primanja ribara izračunata prema postotku na stajaćoj tuneri Lukovo. Troškovi kako su naznačeni u gornjem — pregledu raspodjele ukupno ostvarenih prihoda — iznosili su ukupno 71% od ukupno ostvarene vrijednosti. Taj isti odnos pojavljuje se i kod stajaće tunere Lukovo a i u ranijim slučajevima, te smo polazeći od toga pretpostavili da se dio primanja ribara od ulova nalazi uključen u stavku iskazanih troškova.

sina potrebnih troškova sredstava nužna za održavanje poslovanja trebala da bude u skladu s određenom količinom ulova u datoj stajaćoj tuneri da bi ona mogla postizati pozitivne rezultate. Granica rentabiliteta kod te stajaće tunere nalazila se kod ulova od 2.200 kg. Upoređujući tu graničnu tačku rentabiliteta s prethodnim primjerom, ona se ukazuje suviše niskom, ali zbog znatno više prosječne cijene koja je postizavana na toj stajaćoj tuneri pored podmirenja potrebnih troškova bilo je moguće ostvariti i određeni čisti prihod u datim općim uvjetima.

Kretanje cijena u oba slučaja bilo je ovakvo:

St. tunere	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.
»Lukovo«												
Maksim. cijene	—	1,80	1,88	1,88	2,32	1,98	2,44	2,20	2,80	—	—	—
Minim. „	—	0,60	0,90	0,80	0,94	0,94	1,18	0,90	2,40	—	—	—
Prosj. „	0,93	0,94	1,08	0,95	1,14	0,98	1,62	1,24	1,50	—	—	—
»Preluka«												
Prosj. cijene	—	—	2	1,30	2	1,80	1,60	2	2	1,21	3	2,80

(Cijene su izražene u krunama po 1 kg)

Prosječne cijene na stajaćoj tuneri »Preluka« prema tome iako su bile znatno više nego ne prethodnoj, one su se nalazile ispod maksimalnih koje su postizane na stajaćoj tuneri »Lukovo«. Iz knjiga bilježaka koje su vođene na stajaćoj tuneri »Lukovo« (kako pokazuje i slika 22), u većini slučajeva cijene su se kretale više ili manje prema maksimalnim, međutim, za povremene velike ulove postizavana je znatno niža cijena, a s obzirom na to da su se po toj nižoj cijeni prodavale velike količine, to je dovodilo da znatnog sniženja nivoa cijena u prosjeku. Prema tome kada su izvanredno velike količine ulova prelazile granicu date potražnje, rezultat je bio sniženje cijena ispod nivoa normalne potražnje, odnosno cijene koja je odgovarala potražnji date godine ili razdoblja. Prema tome u zavisnosti od nivoa opće cijene koja je odgovarala normalnim uvjetima pri datom stupnju općeg razvoja i naizmjeničnog kolebanja visine ulova sad u jednoj, sad u drugoj stajaćoj tuneri, prihvodi su ukazivali na mogućnost postojanja stajaćih tunera i s vrlo malim prosječnim ulovima, kao što je slučaj stajaće tunere »Preluka«, a da kod toga budu ostvareni takvi prihodi koji omogućuju pored pokrića troškova i ostvarenje čistog dohotka. Teoretski, da su stajaće tunere većih potencijalnih mogućnosti u tim uvjetima mogle loviti neprekidno velike količine i povećavati ulove, to bi po mehanizmu djelovanja zakona vrijednosti dovodilo do uništenja malih stajaćih tunera. Međutim, u vremenu koje se ovdje razmatra stajaće tunere predstavljale su pretežni način lova i nalazile su se izvan konkurencije proizvodnih sredstava i kretale u zavisnosti od datih općih uvjeta razvoja i njihova nivoa i koristeći se tim općim uvjetima pri datim količinama ulova postizale naizmjenično, čas bolje, čas slabije rezultate.

Ako uporedimo primanja ribara u oba slučaja, tada dobivamo ove odnose:

	St. tunera »Lukovo« 1907—1915	St. tunera »Preluka« 1909—1918
Prosječan godišnji ulov	13.023	3.050
Primanja po 1 ribaru prosječno godišnje	225	116

Razlika između ta dva slučaja vrlo je velika, međutim, ako bismo izuzeli primanja ribara u 1910. g. koja su zbog velikog ulova iznosila 9.088 kruna, tada bi prosječna primanja po jednom ribaru godišnje, tj. u sezoni iznosila 126 kruna, čime bi se približila iznosima stajaće tunere u Preluki.

U razdoblju 1907—1915. godine a u godini najjačeg ulova jedan ribar dobivao je u sezoni ovaj prihod:

1910. god.	757 kruna	čisti prihod	10.087 kruna
u najslabijoj godini			
1913. god.	64 krune	gubitak	2.445 kruna

U razdoblju 1929—1940. godine u godini najjačeg ulova jedan ribar dobivao je u sezoni ovaj prihod:

1933. god.	4.000 dinara	čisti prihod	63.624 dinara
u najslabijoj godini			
1939. god.	877 dinara	gubitak	9.032 dinara

Kako se iz toga vidi, ostvareni čisti prihod 1910. godine iznosio je isto toliko koliko i čisti prihod u prosjeku od pet godina u iznijetom primjeru. Izvanredno veliki nagli i iznenadni ulovi u pojedinoj godini a u granicama date potražnje stvarali su mogućnost visokih prihoda, pa su se stajaće tunere pokazivale vrlo atraktivne.

S obzirom na to da za stajaću tineru »Lukovo« raspoložemo podacima i ranije razdoblje, to ih ovdje donosimo radi ilustracije prihoda koji su mogli biti postizani na određenoj stajaćoj tineri u dužem vremenskom kontinuitetu.

Godine lova	Vrijednost	Udio ribara	Udio vlasnika	Troškovi	Čisti prihod
1889.	2.127	370	1.757	1.008	749
1899.	3.686	900	2.786	1.486	1.300
1900.	2.716	466	2.250	1.890	360
1901.	3.874	1.160	2.714	1.514	1.200
Ukupno	12.403	2.896	9.507	5.898	3.609
Prosjek	3.100	724	2.377	1.474	902
Postotak		23,3		47,6	29,1

Struktura troškova

Formirajući vrste troškova koji su se u tom razdoblju (1907—1915) susretali na stajaćoj tuneri »Lukovo« u određene grupe, dobili smo ovaj pregled:

Troškovi obalnog postrojenja	Kante za vodu
Popravak pošte i kućice	Špag
Cement	Baril
Popravak špitala	Pila i sjekira
Materijal za popravak kućice	Sanduci za prijevoz tune
Grede	Škurete
Sprave za miniranje	Čivera
Žbuka	Karbolineum
Kliješta za vađenje kamenja	Drva
Daske	Petrolej
Pokućstvo	Klingerit
Popravci straža	Spužve
Žica za straže	Karbit
Dizanje straže	Pinel
Razno za straže	Sitni inventar
Troškovi čamaca	Ostali ribarski materijal
Popravak čamaca	Troškovi ishrane i drugih davanja ribarima
Nabavka vesala	Dar
Nabavka jedara	Menaža (hrana)
Nabavka bocela	Spremanje mreža
Troškovi nabavke mreža i ostalog	Dar za Novu godinu
Konac	Uređenje trate
Šivanje pretega	Štov
Incerada za preteg	Nagrada nastojniku
Trata	Nagrada gospodaru
Lokardarica	Osiguranje
Tenda	Porez
Lanac	Prijevoz
Šuvra i olovo	Putni troškovi
Popravak migavice	Administrativno-upravni i sudski troškovi i običaji
Katran	Svi ostali i nepoznati troškovi
Lancana	
Stroj (štavilo)	

Učešće navedenih grupa troškova u ukupnim troškovima pružalo je ovu sliku:

Pregled kretanja troškova po grupama i godinama 1907—1915.

Troškovi	1907	1908	1909	1910	1911	1912	1913	1914	1915	Ukupno	Prosjek	%
Obalnih postrojenja	125	21	467	1538	56	26	450	--	--	2683	298	5,—
Čamaca	124	167	260	68	211	20	20	--	53	923	103	1,7
Nabavka mreža, alata, konopa i sitnog inventara	2212	1972	1979	2411	1757	1902	1751	2755	3322	20061	2229	37,—
Održavanje mreža (rad)	63	70	—	40	—	20	48	--	26	267	30	0,5
Putovanja	43	374	116	515	254	—	156	16	78	1552	172	2,9
Ishrane	—	422	435	585	605	686	633	634	1038	5038	560	9,3
Drugih davanja ribarima (dar)	345	672	611	526	640	954	1126	1150	1484	7508	834	13,9
Plaćenog poreza	201	193	193	—	405	363	473	665	724	3217	358	6,—
Administr. — sudski običaji i pokloni	—	78	75	278	125	72	711	42	106	1487	165	2,7
Plaćenog osiguranja	—	—	—	—	—	48	—	—	—	48	5	0,1
Prijevoza	—	306	921	819	252	—	—	13	201	2512	279	4,6
Nastojnika	240	375	70	770	230	390	150	310	467	3002	334	5,5
Ostali i nepoznati	597	262	512	693	402	1209	669	968	555	5867	651	10,8
UKUPNO:	3950	4912	5639	8243	4937	5690	6187	6553	8054	54165	6018	100,—

Upoređujući međusobno navedeno učešće pojedinih grupa troškova u svim navedenim slučajevima ovako:

Troškovi	1898—1901 ‰	1907—1915 ‰	1929—1940 ‰	1931—1932 ‰
Obalnog postrojenja	1,8	5,—	2,9	0,6
Čamaca	1,—	1,7	1,5	1,5
Nab. mreža, alata, kónopa i sitnog inventara	44,8	37,—	31,8	41,3
Održavanje mreža (rad)	—	0,5	0,7	1,6
Putovanja	1,4	2,5	0,8	0,6
Ishrane	3,4	9,1	22,2	13,1
Drugih dav. ribarima (dar)	24,9	13,9	10,4	13,—
Plaćenog poreza	3,3	6,—	5,—	2,1
Administr. — sudski, običaji i pokloni	—	2,7	19,4	16,4
Plaćenog osiguranja	—	0,1	0,3	1,1
Prijevoza	2,5	4,6	—	4,4
Nastojnika	1,4	5,5	5,4	4,1
Ostali i nepoznati	15,5	10,8	—	0,2

pokazuju se u određenim vrstama troškova i njihovoj zastupljenosti u ukupnim troškovima u pojedinim razdobljima veće odnosno manje razlike kao npr. kod troškova ishrane, drugih primanja ribara i administrativno-sudskih troškova i sl. a kao rezultat datih prilika.

Kako se iz tog prikaza vidi, sistem raspodjele ukupnog prihoda u odnosu na prethodno razdoblje, uz spomenute varijacije unutar strukture troškova, pokazuje se istovetan.

Slučajevi navedeni u razdoblju 1906—1915. g. pokazuju da su postojale razlike u visini materijalnih troškova, što ukazuje na različitu veličinu sredstava same st. tunere (veličinu mreža, obalnog postrojenja i sl.). Prema tome veličina sredstava st. tunere trebala je odgovarati određenom nivou ulova u njoj da bi u datim uvjetima mogla postojati i postizati određene rezultate. Prateći kretanje cijena na iznesenim slučajevima u razdoblju 1907—1915. g. vidi se da je ono bilo podložno znatnim oscilacijama. Cijene su varirale ne samo po godinama jakih ili slabijih ulova, već i po mjesecima i danima unutar jedne godine, već prema tome koliko su ostvarene količine ulova prelazile okvire datih mogućnosti potražnje, shodno djelovanju zakona vrijednosti kapit: robne proizvodnje. S obzirom na to da su ulovi u st. tunerama varirali iz godine u godinu, a i između st. tunera u jednoj istoj godini, to se porast ili pad cijena mogao pojavljivati naizmjenično, sad u jednoj, sad u drugoj st. tuneri, već prema tome kakav je bio ulov u pojedinoj st. tuneri u toj godini i u odnosu na ukupan ulov. Prosječne cijene koje se susreću na st. tunerama Preluka i

Lukovo različite su, u prvoj više, u drugoj niže, ali u oba slučaja ispod maksimalnih. Prema tome u onim st. tunerama u kojima je dolazilo do izvanredno velikih ulova cijene su padale jer je ulov prelazio okvire date potražnje, kod padanja ulova cijene su se ponovno vraćale na viši nivo. U tom kretanju u datim uvjetima kada uz st. tunere nije bilo sredstava, već je ulov proizvodnje zavisio o prirodnoj pojavi, ustalio se određen broj st. tunera kojih su količine ulova, ako se poče od navedenih oscilacija cijena, mogle prelaziti okvire date potražnje. Ukoliko su u tim uvjetima i ograničeni ulovi st. tunera prelazili granice date potražnje, govori o činjenici vrlo niskog i sporog razvoja datog vremenskog razdoblja. Iz toga izlazi da je nepostojanje proizvodnje sredstava za lov, opći niski stupanj razvoja uvjetovao mogućnost djelovanja st. tunera i uz ostale faktore pogodovao podizanju novih s obzirom na to da ih u tom razdoblju nalazimo u nešto većem broju.

Razdoblje 1855—1865.

Ranije smo spomenuli da sistem raspodjele ukupnog prihoda nije morao biti jednak u svim razdobljima. Iz objavljenih rasprava vidi se također da je u ranijim razdobljima raspodjela imala sasvim druge osobine od onih što su u ovom radu prethodno istaknute i prikazane. Slučaj koji nam u ovom razdoblju stoji na raspolaganju obuhvata jednu od stajaćih tunera u Puli i njeno poslovanje u toku 11 uzastopnih godina. Ta tunera poslovala je po normama koje su bile sadržane ugovorom. Kako se iz poslovne knjige vidi, na toj stajaćoj tuneri bilo je uposlano 12 ribara, 1 čuvar, 1 voditelj poslova i vođa ribolova dok se tunera nalazila u rukama 51 suvlasnika između kojih se dijelio čisti prihod na osnovu jednakih dijelova dok su gubitke u toku poslovanja snosili također suvlasnici u jednakim udjelima u novcu. Način na koji su stipulirane odredbe u ugovoru, naročito u pogledu podmirenja gubitaka i iznesene sankcije za neizvršenje obaveza (čl. 3. i 5. ugovora) daje naslutiti naročito značaj koji se u to vrijeme pridavao poslovanju.

Raspodjela ukupno ostvarenih prihoda

Kretanje ostvarenih prihoda, kako je spomenuto, razlikovalo se od dosada spomenutih slučajeva. Kako se iz knjige poslovanja moglo ustanoviti, ta raspodjela izgledala je ovako:

*Pregled raspodjele ukupno ostvarenih prihoda po godinama
i vrijednosti (u forintima)*

Godine lova	Ulov kg	Ulov funte libre	Ukupno vrijed.	Udio ribara	Udio suvlas- nika	Troškovi	Čisti dohodak	Prosječna cijena po 1 kg
1855.	—	—	494.30	247.15	247.15	74.35	+ 172.80	0.22
1856.	5440	11993	1199.52	599.76	599.76	270.33	+ 329.76	0.22
1857.	1858	4098	466.54	233.27	233.27	162.92	+ 70.35	0.25
1858.	2113	4659	530.98	265.49	265.49	354.37	— 88.88	0.25
1859.	1105	2438	398.42	199.21	199.21	121.58	+ 77.63	0.36
1860.	1416	3124	485.76	242.88	242.88	167.75	+ 77.63	0.34
1861.	—	—	381.30	190.65	190.65	221.25	— 30.60	—
1862.	2154	4751	637.60	318.80	318.80	234.20	+ 94.60	0.30
1863.	—	—	707.38	352.10	352.10	223.31	+ 128.88	—
1864.	—	—	315.84	157.92	157.92	284.35	— 126.43	—
1865.	—	—	162.92	81.46	81.46	248.66	— 167.20	—
Ukupno	—	—	5781.22	2890.61	2890.61	2353.07	538.54	—
Prosjek	—	—	525.56	262.78	262.78	213.90	48.95	—
Postotak	—	—	—	50.—	50.—	40,7	9,3	—

Kako se iz prednjeg prikaza vidi, vrijednost ostvarenog ulova dijelila se na pola, 50:50. Učešće troškova iznosilo je 40,7% ,a čisti dohodak 9,3% od ukupne vrijednosti. Neke vrste troškova koje su se nalazile na ovoj stajaćoj tuneri u tom razdoblju u odnosu na prethodne slučajeve ne susrećemo na ovoj stajaćoj tuneri uopće. Vrste troškova bile su ove:

Izdaci su:

1. uređenje obale
2. straže
3. radnu snagu, stražara, voditelja poslovanja, prijenos, izradu mreža, uređenje alata
4. špag, konope i konac
5. drva
6. grede
7. stol i metle
8. klupe
9. čavle
10. noževe
11. najam čamaca
12. najam
13. vozarinu
14. taksene marke i knjige poslovanja
15. crkvi za mise

Struktura troškova.

Pregled kretanja troškova i relativno učešće pojedinih vrsta u ukupnim troškovima pokazivalo je ovu sliku:

Pregled kretanja sveukupnih troškova po grupama i godinama

Troškovi	1855.	1856.	1857.	1858.	1859.	1860.	1861.	1862.	1863.	1864.	1865.	Ukupno	%
Obalnog postrojenja	28.50	—	—	168.40	0.50	0.60	18.—	69.02	—	2.78	2.50	290.30	12.4
Mreža, alata i sitnog inventara	6.15	146.86	97.10	105.21	65.73	95.20	113.16	71.44	28.94	170.44	110.20	1010.45	42.9
Šivanja mreža	—	14.45	10.—	39.—	—	10.—	17.—	5.—	—	18.48	19.75	133.68	5.7
Spremanja i uređ. mreža i alata	—	5.12	5.12	2.09	3.46	4.78	4.20	4.69	9.—	7.—	13.—	58.46	2.5
Čuvara	12.—	10.10	10.40	11.45	16.—	21.08	28.—	42.—	27.—	30.—	34.—	242.—	10.2
Administrativni	0.30	—	—	0.15	—	—	—	—	—	—	—	0.45	0.1
Voditelja poslova	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	20.—	220.—	9.4
Prijevoza i carine	—	6.—	11.40	—	4.89	6.39	9.89	1.42	6.37	3.90	4.30	54.56	2.3
Najma	—	—	—	—	—	—	—	—	120.—	—	—	120.—	5.1
Crkvi za mise	5.40	5.40	5.40	5.40	8.—	9.—	9.—	9.—	9.—	9.—	7.—	81.60	3.5
Razni	—	62.40	3.50	2.67	3.—	0.70	2.—	1.63	3.—	22.75	37.91	131.56	5.6
Troškovi ukupno	74.35	270.33	162.92	354.37	121.58	167.75	221.25	234.20	223.31	284.35	248.66	2353.07	100
Prihodi suvlasnika	247.15	599.76	233.27	265.49	199.21	245.38	190.65	318.80	352.19	157.92	81.46	2890.61	
Čisti dohodak	172.80	329.76	70.35	88.88	77.63	77.63	30.60	94.60	128.88	126.43	167.20	538.54	9.3
Primanja ribara	247.15	599.76	233.27	265.49	199.21	245.38	190.65	318.80	352.19	157.92	81.46	2890.61	50.0

Kako se iz ovog vidi, u troškovima se ne nalaze izdaci za hranu ribara, kao ni ostala primanja, tzv. darovi koji su u prethodnim slučajevima postojali i činili znatan dio u ukupnoj masi troškova osim u razdoblju 1898—1901, dok naprotiv u ovom slučaju imamo veće učešće ribara u ulovu koje je iznosilo 50%, dakle za 25% više.

Da bi se dobila realnija slika odnosa troškova u upoređenju s prethodnim slučajevima, izuzeli smo iz ukupnih troškova u kasnijim razdobljima izdatke za ishranu ribara i ostala primanja (dar) i uključili ih u onaj dio koji su ribari primali kao postotak od ulova. Na taj način dobili smo s jedne strane samo materijalne troškove uz potrebne troškove održavanja, a s druge strane samo primanja koja su se odnosila na ribare.

Prvi slučaj — uključeni cjelokupni troškovi

	1855—1865,	1898—1901,	1907—1915,	1929—1940.
Udio troškova u ukupnom ulovu	47,7%	47,6%	48,5%	47,8%
Udio ribara u ukupnom ulovu	50,5%	23,3%	21,7%	26,4%
Udio čistog dohotka	9,3%	29,1%	29,8%	25,8%

*Drugi slučaj — izuzeti troškovi ishrane i drugih davanja
ribarima iz ukupnih troškova*

	1855—1865,	1898—1901,	1907—1915,	1929—1940.
Udio troškova u ukupnom ulovu bez ishrane i ostalih primanja ribara	40,7%	34,0%	37,3%	32,2%
Udio ribara plus ishrana i ostala primanja	50,0%	36,9%	32,9%	42,0%
Udio čistog dohotka	9,3%	29,1%	29,8%	25,8%

Kako se iz ovog vidi, relativno učešće troškova u slučaju stajaće tu-
nere u razdoblju 1855—1865. bilo je više nego u prethodnim slučajevima
i pored znatno smanjenih vrsta troškova, a također i primanja ribara, što
znači da je formiranje nižeg relativnog odnosa čistog dohotka bilo uvje-
tovano i višim troškovima sredstava i višim troškovima života u datim
uvjetima bez obzira na nivo ulova.

Na toj stajaćoj tuneri samo troškovi obalnog postrojenja i troškovi konopa i konca iznosili su skoro 50% od ukupnih troškova, međutim, kod svih ostalih slučajeva isti troškovi iznosili su:

1898—1901.	1907—1915.	1929—1940.	1931—1932
46,8%	34%	30%	35%

Kako iz prednjeg izlazi, stajaće tunere nalazile su mogućnost poslovanja kod različitih nivoa ulova, a u zavisnosti od datih općih uvjeta.

Raspodjela ukupnog prihoda koji susrećemo na iznesenom primjeru u spomenutom razdoblju pokazuje sasna druge osobine od prethodnih slučajeva. Kao prvo pojavljuje se razlika u raspodjeli 50:50, drugo, samo poslovanje, kako se iz knjige poslovanja vidi, vođeno je od posebno izabranog lica (canevaro) s unaprijed određenom fiksnom plaćom. To je lice svakog određenog dana u godini na skupnom sastanku članova društva podnosilo izvještaj o poslovanju. Struktura troškova, (mada je ta st. tunera s obzirom na djelatnost ista kao prethodno izneseni primjeri i pokazuje zajedničke osobine) razlikuje se u opsegu troškova tj. vrsta i kvaliteta, što govori o većem stupnju primitivnosti, čini se, same stajaće tunere. Iz tog izlazi, da je znatno manje opseg sredstava koja su bila neophodna za poslovanje, a s obzirom na njihovo veliko učešće u ukupnom ulovu, tj. vrijednosti, ukazivao na visoki nivo cijena proizvoda koji su iskorišteni. Kod tog slučaja susreću se pojave određene ugovorom o pravu uključivanja muške djece suvlasnika u društvo nakon navršene 12-te godine života, kao ravnopravnih članova. Njihovo primanje vršilo se na skupnom sastanku uz potrebne dokumente. Iz sastava lica koja se spominju kao suvlasnici, odnosno kao članovi društva, nalazi se npr. više članova iste porodice kao: otac i dva, tri sina, četiri brata, otac i osam sinova i sl. Iz tog se razabira da je postojala tendencija uključivanja većeg broja članova porodice u društvo s obzirom na to da su po sistemu raspodjele suvlasnici primali vrlo niske prihode. Prema tome više novčanih sredstava ostajalo je u jednoj porodici, a u slučaju gubitaka riziko je ipak bio manji. Broj suvlasnika iznosio je kroz cijelo vrijeme poslovanja oko 50 dok je broj porodica iznosio 22. Prema tome jedan član u slučaju gubitaka gubio je mnogo više, dok se kod većeg broja manje osjećao. Interesantno je da je u tom slučaju crpilo koristi iz st. tunere, koje su godišnji ulovi bili vrlo niski cca. 70 ljudi, tj. 50—56 suvlasnika i 12 ribara, pored ostalih obaveza, što ukazuje na poseban značaj koji su te proizvodne jedinice imale u datim uvjetima a i na opći niski nivo razvoja u datom vremenskom razdoblju koji je uvjetovao i navedeni način raspodjele i mogućnost njihova postojanja.

U razdoblju nakon 1945. godine na našoj obali djelovalo je maksimalno 19 stajaćih tunera. Postignuti ulovi u njima do 1954. godine iznosili su prosječno godišnje 160 tona. U 1954. godini stajaće tunere postigle su ulov od 207 tona koji je predstavljao najviši dostignuti nivo ulova u posljednjih 20 godina.

Stanje ulova koje su pokazivale stajaće tunere bilo je ovo:

Naziv stajaćih tunera	Ulov		Pros. ulova u tonama		Godišnji ulovi						
	1953 u t	1954 u t	1941 1957	1945 1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961
Porat Ustrine	2.2	6.6	6.5	3.6	2.3	4.-	—	2.5	—	—	—
Merag	0.4	2.9	3.-	1.6	8.9	0.4	0.5	—	—	—	—
Preluka	1.4	20.8	11.1	13.8	12.8	4.3	0.4	26.4	3.4	6.8	—
Sršćica	1.4	6.-	5.6	7.4	4.8	5.5	2.9	3.8	3.7	5.7	—
Podsteni Bakar	3.-	12.9	8.4	10.6	0.6	2.9	1.4	10.6	—	—	—
I. Bakarac	3.6	7.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sred. Bakarac	7.8	29.1	39.7	44.3	14.4	15.5	9.5	10.8	19.9	13.9	6.8
Kavranić Bakarac	5.4	18.8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Grabrova	12.2	38.3	32.-	35.9	15.8	12.2	3.8	9.6	10.5	8.3	6.1
Bok	3.-	4.8	1.5	—	2.2	—	—	—	—	—	—
Žrnovica	—	14.1	9.2	9.7	3.1	5.-	5.-	3.3	—	0.5	—
Jadranovo	—	—	8.3	6.6	2.3	—	—	—	—	—	—
Klenovica	4.7	9.8	9.6	14.7	1.4	2.8	2.5	3.1	7.4	0.1	—
Malta Lukovo	1.1	18.4	9.8	11.8	5.2	2.-	4.5	1.9	0.7	—	—
Peškera	—	5.9	2.4	3.4	2.4	0.9	1.4	—	—	—	—
Vela Luka	—	—	2.-	1.9	0.7	0.7	1.-	1.4	—	—	—
Varda Školj	0.8	3.4	1.3	1.3	0.3	1.5	0.3	0.1	—	—	—
Metajna	—	7.2	2.6	2.8	1.7	0.5	0.5	—	—	—	—
Caska	—	4.-	1.-	—	2.2	—	—	—	—	—	—
UKUPNO	47.-	207.-	154.-	169.-	81.4	58.2	28.7	73.5	—	—	—

Kako se iz prednjeg pregleda vidi, u svim slučajevima pojavljuju se redovito iste stajaće tunere kojih su ulovi viši od ostalih; tih stajaćih tunera ima ca. 10. U 1954. god. na 10 stajaćih tunera otpadalo je 84% od ukupnog ulova. U razdoblju 1941—1957. 81%, u 1953. god 80%, a u četiri godine koje su dolazile iza 1954. (1955—1958) u kojima je ulov bio vrlo nizak otpadalo je također na isti broj stajaćih tunera 80% ulova. Prosječno je na te stajaće tunere otpadala ova količina ulova u tonama:

	1953.	1954.	1941-1957.	1955-1958.
Na najjače st. tunere	(9) 4	(10) 17,6	(10) 12,5	(9) 5,3
Na sve st. tunere	(13) 3,6	(17) 12,1	(19) 8,1	(19) 3,2

Prema tome te stajaće tunere pokazuju se kao najznačajnije. Budući da u cjelokupnom razmatranom razdoblju nisu bile aktivne neprekidno sve stajaće tunere, to ćemo se zbog nemogućnosti pribavljanja određenih podataka u razmatranju postavljenog zadatka ograničiti na prikaz rentabilneta na osnovu jednog primjera iz 1959. godine.

Navedena stajaća tunera koju uzimamo kao primjer pripada po veličini ulova u najbolje stajaće tunere. Stanje na toj tuneri 1959. godine bilo je ovakvo:

ulov: tuna	8.602 kg	realizacija	2,036.898.—
rumbac	1.922 kg	realizacija	289.959.—
	10.254 kg		2,326.857.—

Vrijeme lova od 1. VI do 30. IX 1959. god. (4 mjeseca)

uposlano ribara 12

prosječna cijena po kg 221 din.

pravilima određen način raspodjele: 45% ribarima 55% zadruzi ili
35% ribarima 65% zadruzi

ukoliko je ulov prelazio vrijednost od 3,5 milijuna dinara u toku god.

Primanja po 1 ribaru iznosila su Din. 22.000.— mjesečno

Pregled troškova:

amortizacija	27.252.—
mreže, konopi i ostali materijal	500.000.—
sitni materijal	28.286.—
doprinos i članarine	6.331.—
izdaci drugim licima	134.000.—
socijalni doprinos	58.042.—
dio upravnih troškova	74.000.—
hranarina	200.000.—

1,027.911.—

Plaće ribara 45% 1,055.384.—

Ukupno: 2,083.295.—

(Troškovi mreža i konopa uzeti su u prosjeku, dok su stvarni iznosili u navedenoj godini 932.000.— dinara).

Kako se iz tog slučaja vidi, granica rentabiliteta nalazila se kod ulova od 9.000 kg. Ako uzmemo da su navedeni troškovi predstavljali troškove u prosjeku, a da je princip raspodjele bio isti kod svih stajaćih tunera (10), tada bismo dobili ovu sliku stanja pod pretpostavkom ulova od 154 tone koliko je na te stajaće tunere stvarno otpadalo u razdoblju 1945—1954.

Ulov	154 tona	34,034.000.— dinara
Udio ribara	45 %	15,315.300.— dinara
		18,718.700.— dinara
Troškovi	30 %	10,279.911.— dinara
Čisti dohodak	25 %	8,438.789.— dinara
	za 10 godina	84,387.890.— dinara

U tom slučaju prihodi ribara mjesečno iznosili bi okruglo 44.000 din.

Iz tog izlazi da su u datim uvjetima stajaće tunere koje su imale ulove od 9.000 kg na više ostvarivale čisti prihod mnogo sigurnije od ostalih. U prednjem slučaju iznesene stajaće tunere prikazane su u optimalnom razdoblju ulova, međutim, u razdobljima niskih ulova kao npr. u godinama iza 1954. g., kako se vidi iz pretkognog pregleda, navedene

stajaće tunere poslovale bi nužno s određenim gubicima. Predpostavimo li da ulov u datim uvjetima padne na polovinu, tada bismo imali ovaj rezultat:

Ulov	70 tona	15,470.000.— dinara
Udio ribara	45 %	6,961.500.— dinara
		<hr/>
		8,508.500.— dinara
Troškovi	65 %	10,279.911.— dinara
		<hr/>
Gubitak		1,771.411.— dinara
	za 10 godina	17,714.110.— dinara

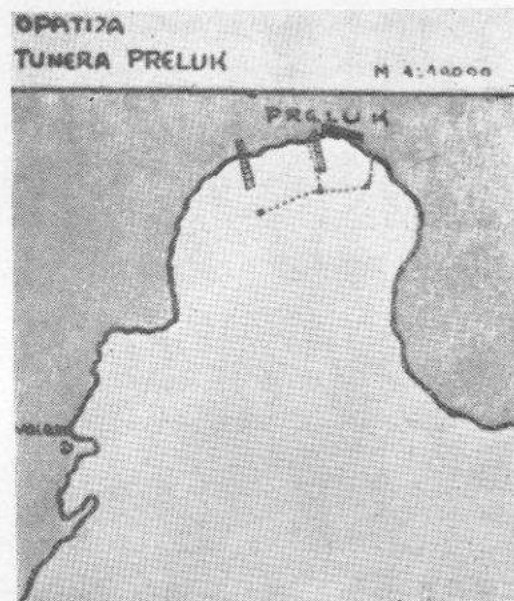
U tom bi slučaju prihodi ribara mjesečno iznosili okruglo 14.500.— dinara.

Prema navedenome u razdobljima bogatih ulova a unutar maksimalnih granica do kojih se kretao ulov navedenih 10 stajaćih tunera, prema uvjetima koje je pokazao izneseni primjer, stajaće tunere nalaze se i danas u mogućnosti da u slabim razdobljima ulova izravnavaju gubitke postignutom pozitivnom razlikom u godinama bogatih ulova i time dolaze u mogućnost neprekidnog poslovanja kroz duži niz godina bez obzira na varijacije ulova, ostvarujući uz to i određenu akumulaciju. Međutim, kako se na temelju iznijetog primjera vidi, granica rentabiliteta pokazuje se suviše visokom te ona ostavlja dosta uske okvire za postizanje rentabiliteta, a i mogućnost poslovanja, u razdobljima vrlo niskog ulova općenito, a pogotovu kod stajaćih tunera niskih prosječnih ulova.

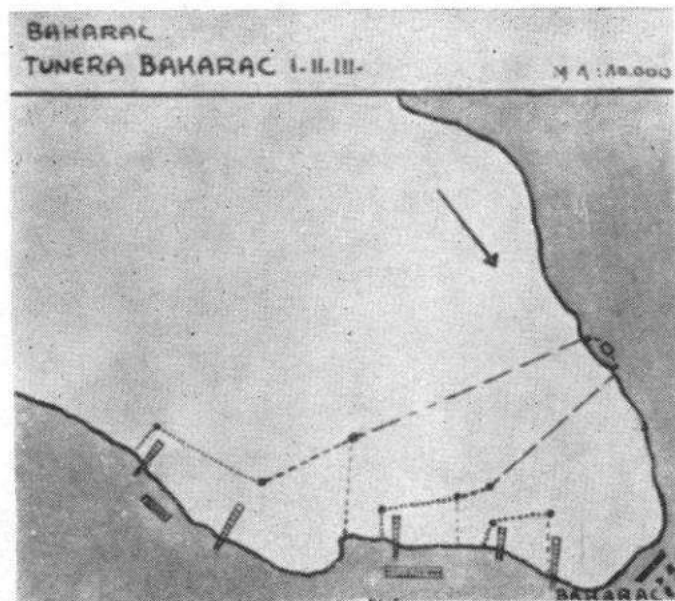
Mogućnost povećanja rentabiliteta, ako se poče od neizmijenjenog sistema lova i tehnike koja zahtijeva datu strukturu potrebe radne snage, može biti postignuta jedino smanjivanjem stavke troškova koji se čine u pravcu izmjene i održavanja mreža, konopa i ostalog, a koja je općenito kod svih stajaćih tunera imala najviše učešća u troškovima. Prema tome primjena takvih materijala, kojih čvrstoća i kvalitet produžuju vijek trajnosti i smanjuje godišnje dodatne troškove, otvara mogućnost da stajaće tunere nađu mogućnost postizanja visokog rentabiliteta i mogućnost poslovanja i u razdobljima niskih ulova. Takva mogućnost pojavljuje se ako se stajaće tunere promatraju izvan utjecaja ostalih faktora u datim uvjetima, tj. intenziteta opće potražnje, kupovne moći svih vrsta potrošača, zatim utjecaja visokih ulova brodova tunolovaca koji se može uzeti i kao jedan od najvažnijih. Dok brodovi tunolovci budu ostvarivali neravnomjerne i niske ulove, što je u prošlom razdoblju u natrag niza godina opće poznato i ispod granice rentabiliteta, stvarat će mogućnost daljeg postojanja stajaćih tunera.

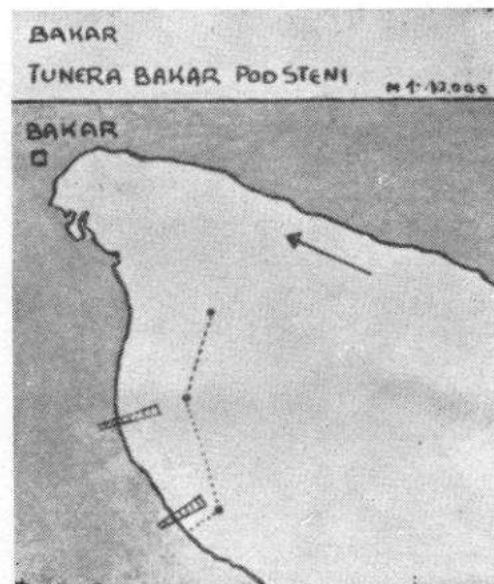
Slika 1

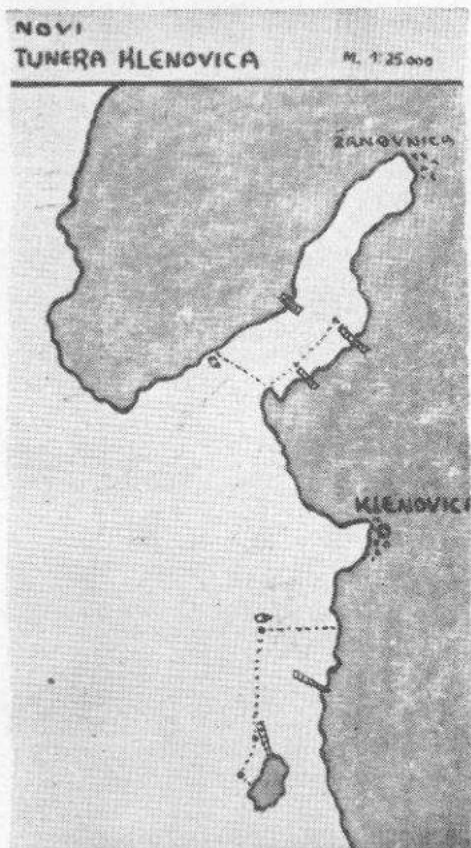
Slika 2

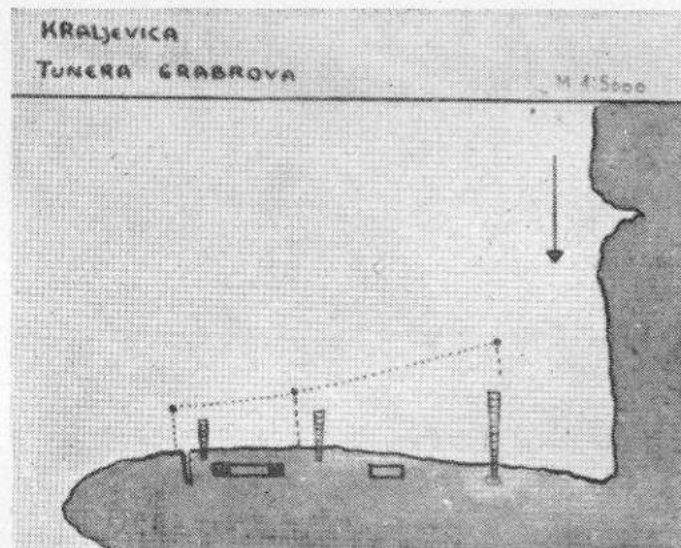
Slika 3

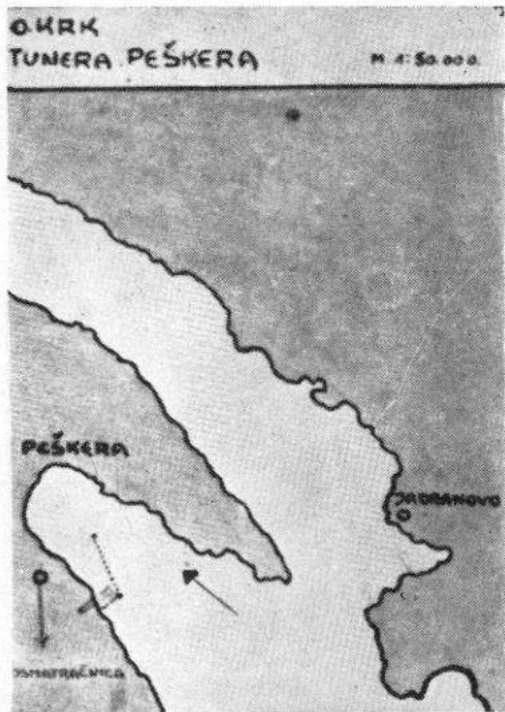
Slika 4

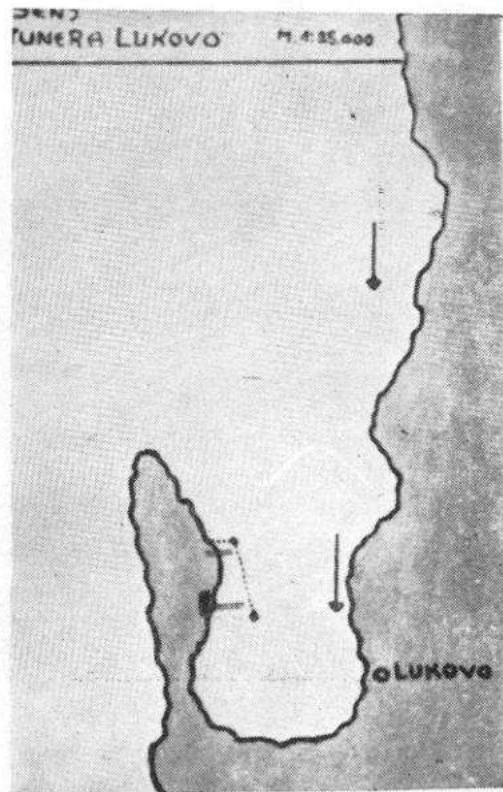
Slika 5

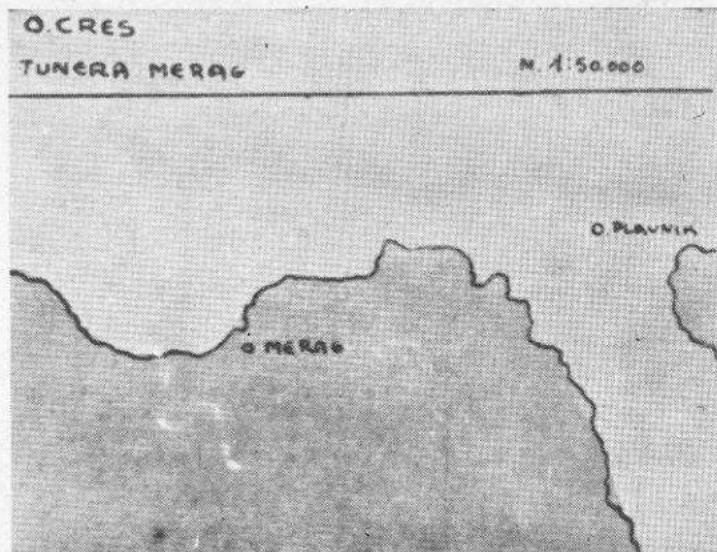
Slika 6

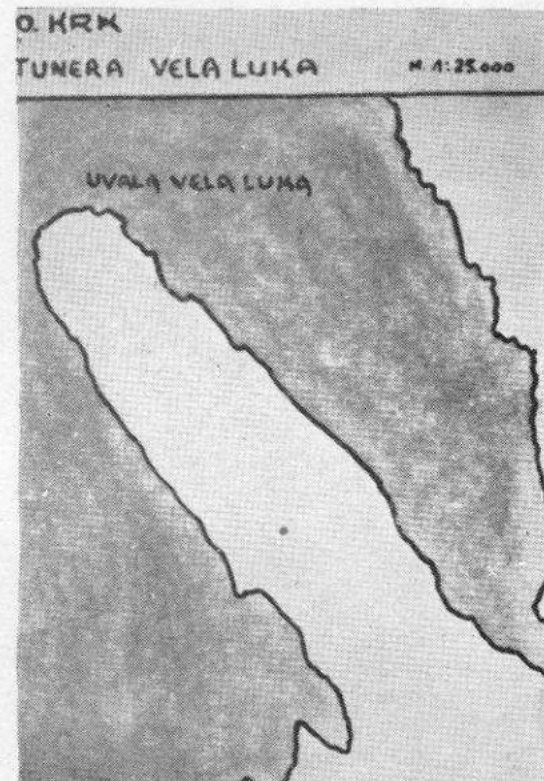
Slika 7

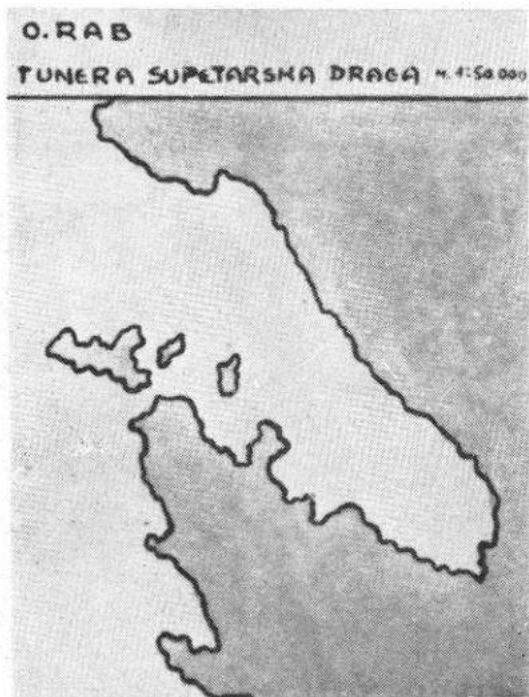
Slika 8

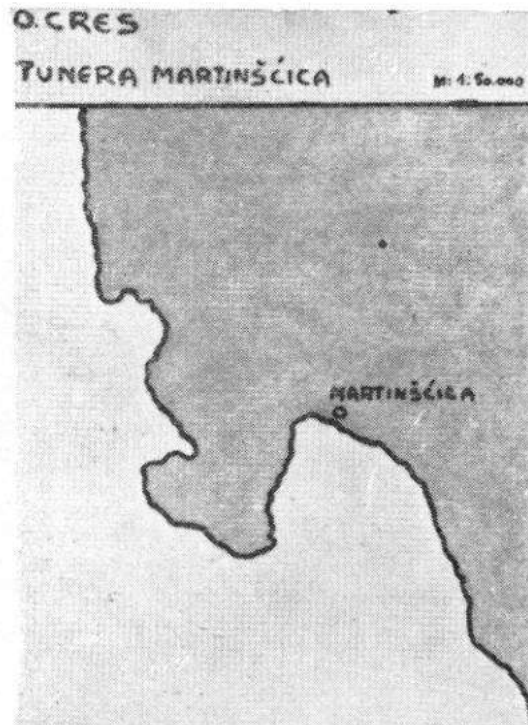
Slika 9

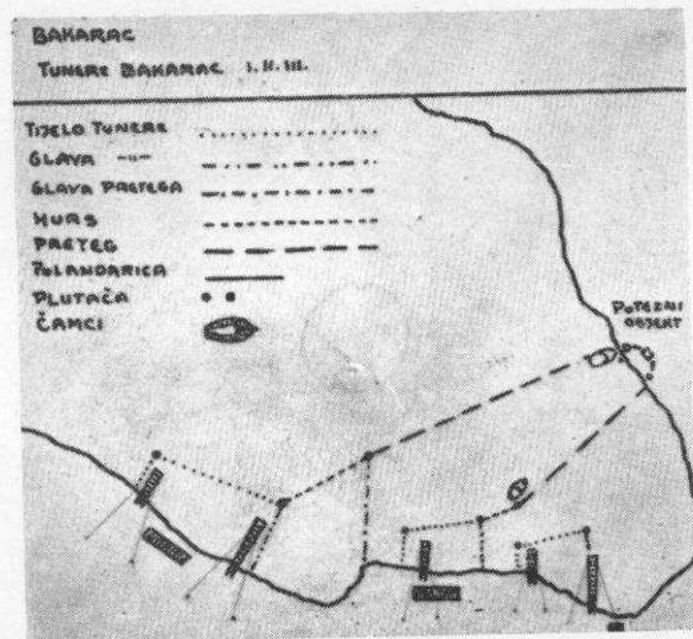
Slika 10

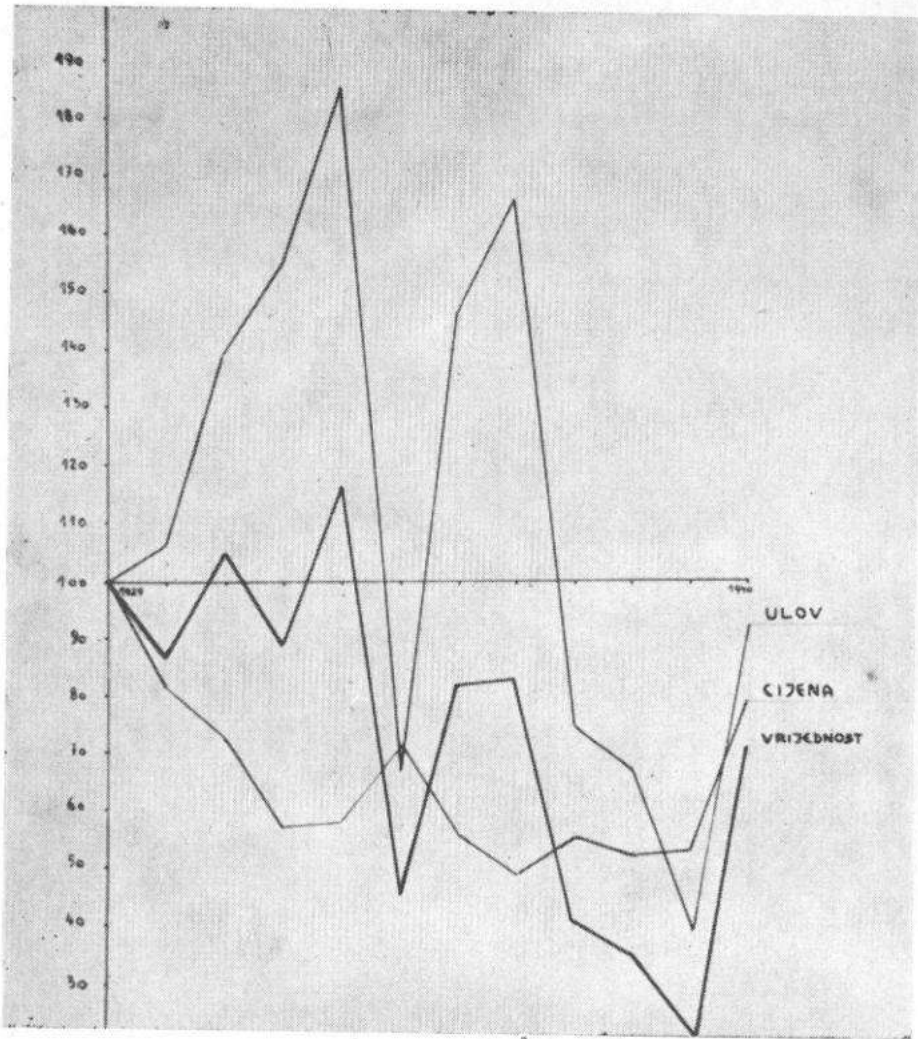
Slika 11

Slika 12

Slika 13

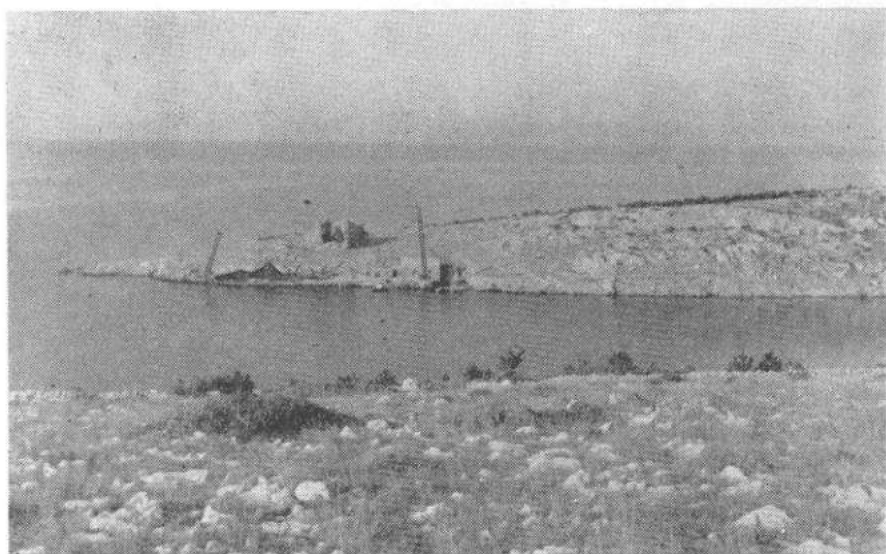
Slika 14

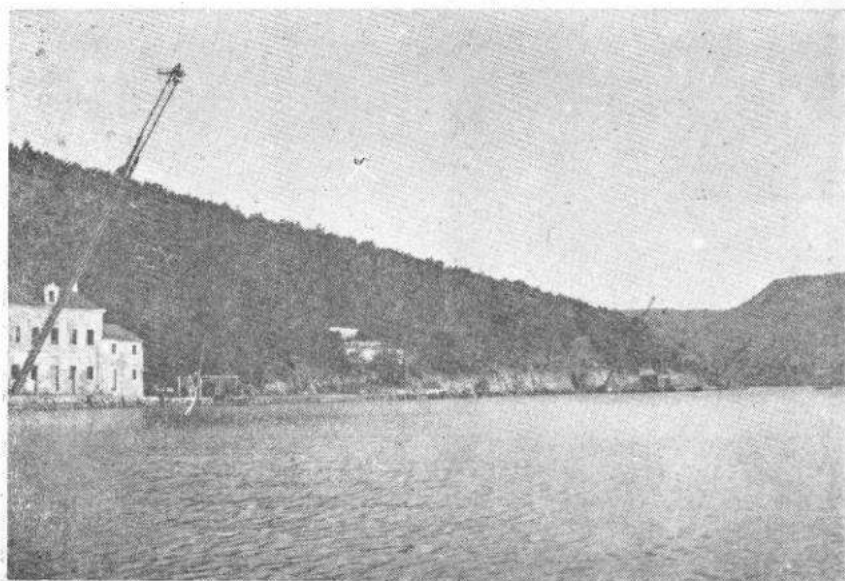
Sl. 15 — Stajaća tunera Preluk

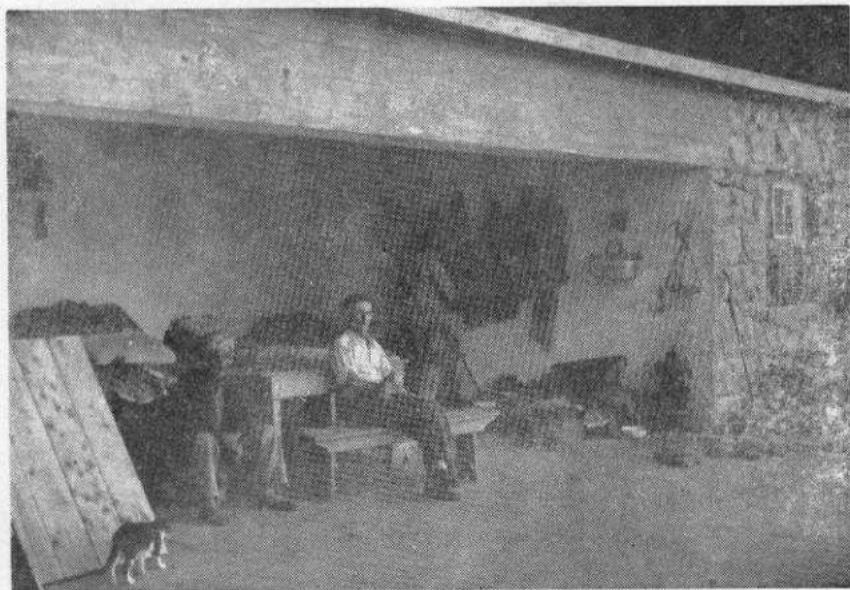
Sl. 16 — Unutrašnjost ribarske kućice Preluk

Sl. 17 — Stajača tunera Sršćica

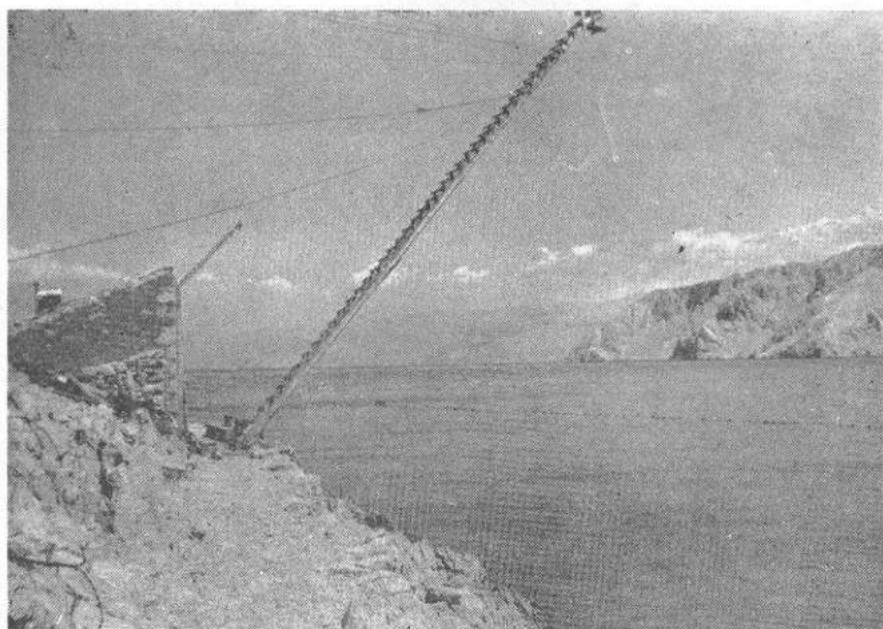
Sl. 18 — Stajača tunera Grabrova

Sl. 19 — Ribarska kućica stajaće tunere Grabrova

Sl. 20 — Kućica s »poštom« stajaće tunere Grabrova

Sl. 21 — Stajaća tunera Lukovo

1913						1914		
Broj	Ime	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno
1		22	1978	1,14	155,0	1	22	1,14
2		28	1,5	44,5	2	28	1,5	
3		121	1,1	18,0	3	121	1,1	
4		26	1,0	1,5	4	26	1,0	
5		15	1,0	1,1	5	15	1,0	
6		7	1,1	1,0	6	7	1,1	
7		36	1,1	1,0	7	36	1,1	
8		25	1,0	1,0	8	25	1,0	
9		33	1,0	1,0	9	33	1,0	
10		40	1,0	1,0	10	40	1,0	
11		77	1,0	1,0	11	77	1,0	
12		36	1,0	1,0	12	36	1,0	
13		193	1,0	1,0	13	193	1,0	
14		20	1,0	1,0	14	20	1,0	
15		20	1,0	1,0	15	20	1,0	
16		20	1,0	1,0	16	20	1,0	
17		20	1,0	1,0	17	20	1,0	
18		20	1,0	1,0	18	20	1,0	
19		20	1,0	1,0	19	20	1,0	
20		20	1,0	1,0	20	20	1,0	
21		20	1,0	1,0	21	20	1,0	
22		20	1,0	1,0	22	20	1,0	
23		20	1,0	1,0	23	20	1,0	
24		20	1,0	1,0	24	20	1,0	
25		20	1,0	1,0	25	20	1,0	
26		20	1,0	1,0	26	20	1,0	
27		20	1,0	1,0	27	20	1,0	
28		20	1,0	1,0	28	20	1,0	
29		20	1,0	1,0	29	20	1,0	
30		20	1,0	1,0	30	20	1,0	
31		20	1,0	1,0	31	20	1,0	
32		20	1,0	1,0	32	20	1,0	
33		20	1,0	1,0	33	20	1,0	
34		20	1,0	1,0	34	20	1,0	
35		20	1,0	1,0	35	20	1,0	
36		20	1,0	1,0	36	20	1,0	
37		20	1,0	1,0	37	20	1,0	
38		20	1,0	1,0	38	20	1,0	
39		20	1,0	1,0	39	20	1,0	
40		20	1,0	1,0	40	20	1,0	
41		20	1,0	1,0	41	20	1,0	
42		20	1,0	1,0	42	20	1,0	
43		20	1,0	1,0	43	20	1,0	
44		20	1,0	1,0	44	20	1,0	
45		20	1,0	1,0	45	20	1,0	
46		20	1,0	1,0	46	20	1,0	
47		20	1,0	1,0	47	20	1,0	
48		20	1,0	1,0	48	20	1,0	
49		20	1,0	1,0	49	20	1,0	
50		20	1,0	1,0	50	20	1,0	
51		20	1,0	1,0	51	20	1,0	
52		20	1,0	1,0	52	20	1,0	
53		20	1,0	1,0	53	20	1,0	
54		20	1,0	1,0	54	20	1,0	
55		20	1,0	1,0	55	20	1,0	
56		20	1,0	1,0	56	20	1,0	
57		20	1,0	1,0	57	20	1,0	
58		20	1,0	1,0	58	20	1,0	
59		20	1,0	1,0	59	20	1,0	
60		20	1,0	1,0	60	20	1,0	
61		20	1,0	1,0	61	20	1,0	
62		20	1,0	1,0	62	20	1,0	
63		20	1,0	1,0	63	20	1,0	
64		20	1,0	1,0	64	20	1,0	
65		20	1,0	1,0	65	20	1,0	
66		20	1,0	1,0	66	20	1,0	
67		20	1,0	1,0	67	20	1,0	
68		20	1,0	1,0	68	20	1,0	
69		20	1,0	1,0	69	20	1,0	
70		20	1,0	1,0	70	20	1,0	
71		20	1,0	1,0	71	20	1,0	
72		20	1,0	1,0	72	20	1,0	
73		20	1,0	1,0	73	20	1,0	
74		20	1,0	1,0	74	20	1,0	
75		20	1,0	1,0	75	20	1,0	
76		20	1,0	1,0	76	20	1,0	
77		20	1,0	1,0	77	20	1,0	
78		20	1,0	1,0	78	20	1,0	
79		20	1,0	1,0	79	20	1,0	
80		20	1,0	1,0	80	20	1,0	
81		20	1,0	1,0	81	20	1,0	
82		20	1,0	1,0	82	20	1,0	
83		20	1,0	1,0	83	20	1,0	
84		20	1,0	1,0	84	20	1,0	
85		20	1,0	1,0	85	20	1,0	
86		20	1,0	1,0	86	20	1,0	
87		20	1,0	1,0	87	20	1,0	
88		20	1,0	1,0	88	20	1,0	
89		20	1,0	1,0	89	20	1,0	
90		20	1,0	1,0	90	20	1,0	
91		20	1,0	1,0	91	20	1,0	
92		20	1,0	1,0	92	20	1,0	
93		20	1,0	1,0	93	20	1,0	
94		20	1,0	1,0	94	20	1,0	
95		20	1,0	1,0	95	20	1,0	
96		20	1,0	1,0	96	20	1,0	
97		20	1,0	1,0	97	20	1,0	
98		20	1,0	1,0	98	20	1,0	
99		20	1,0	1,0	99	20	1,0	
100		20	1,0	1,0	100	20	1,0	
101		20	1,0	1,0	101	20	1,0	
102		20	1,0	1,0	102	20	1,0	
103		20	1,0	1,0	103	20	1,0	
104		20	1,0	1,0	104	20	1,0	
105		20	1,0	1,0	105	20	1,0	
106		20	1,0	1,0	106	20	1,0	
107		20	1,0	1,0	107	20	1,0	
108		20	1,0	1,0	108	20	1,0	
109		20	1,0	1,0	109	20	1,0	
110		20	1,0	1,0	110	20	1,0	
111		20	1,0	1,0	111	20	1,0	
112		20	1,0	1,0	112	20	1,0	
113		20	1,0	1,0	113	20	1,0	
114		20	1,0	1,0	114	20	1,0	
115		20	1,0	1,0	115	20	1,0	
116		20	1,0	1,0	116	20	1,0	
117		20	1,0	1,0	117	20	1,0	
118		20	1,0	1,0	118	20	1,0	
119		20	1,0	1,0	119	20	1,0	
120		20	1,0	1,0	120	20	1,0	
121		20	1,0	1,0	121	20	1,0	
122		20	1,0	1,0	122	20	1,0	
123		20	1,0	1,0	123	20	1,0	
124		20	1,0	1,0	124	20	1,0	
125		20	1,0	1,0	125	20	1,0	
126		20	1,0	1,0	126	20	1,0	
127		20	1,0	1,0	127	20	1,0	
128		20	1,0	1,0	128	20	1,0	
129		20	1,0	1,0	129	20	1,0	
130		20	1,0	1,0	130	20	1,0	
131		20	1,0	1,0	131	20	1,0	
132		20	1,0	1,0	132	20	1,0	
133		20	1,0	1,0	133	20	1,0	
134		20	1,0	1,0	134	20	1,0	
135		20	1,0	1,0	135	20	1,0	
136		20	1,0	1,0	136	20	1,0	
137		20	1,0	1,0	137	20	1,0	
138		20	1,0	1,0	138	20	1,0	
139		20	1,0	1,0	139	20	1,0	
140		20	1,0	1,0	140	20	1,0	
141		20	1,0	1,0	141	20	1,0	
142		20	1,0	1,0	142	20	1,0	
143		20	1,0	1,0	143	20	1,0	
144		20	1,0	1,0	144	20	1,0	
145		20	1,0	1,0	145	20	1,0	
146		20	1,0	1,0	146	20	1,0	
147		20	1,0	1,0	147	20	1,0	
148		20	1,0	1,0	148	20	1,0	
149		20	1,0	1,0	149	20	1,0	
150		20	1,0	1,0	150	20	1,0	
151		20	1,0	1,0	151	20	1,0	
152		20	1,0	1,0	152	20	1,0	
153		20	1,0	1,0	153	20	1,0	
154		20	1,0	1,0	154	20	1,0	
155		20	1,0	1,0	155	20	1,0	
156		20	1,0	1,0	156	20	1,0	
157		20	1,0	1,0	157	20	1,0	
158		20	1,0	1,0	158	20	1,0	
159		20	1,0	1,0	159	20	1,0	
160		20	1,0	1,0	160	20	1,0	
161		20	1,0	1,0	161	20	1,0	
162		20	1,0	1,0	162	20	1,0	
163		20	1,0	1,0	163	20	1,0	
164		20	1,0	1,0	164	20	1,0	
165		20	1,0	1,0	165	20	1,0	
166		20	1,0	1,0	166	20	1,0	
167		20	1,0	1,0	167	20	1,0	
168		20	1,0	1,0	168	20	1,0	
169								

ZAKLJUČAK

Iz dosadašnjeg izlaganja može se zaključiti da su na postojanje stajaćih tunera i njihovu veću ili manju korisnost uzajamno djelovali ovi faktori:

1. pridolazak same tune u takva mjesta
2. veličina stajaće tunere, tj. mreža i ostalog pribora
3. visina troškova
4. količina ulova
5. dati opći uvjeti određenog društveno-ekonomskog sistema.

U prethodnim izlaganjima istaknuli smo da je na našoj obali postojao (i danas postoji) niz stajaćih tunera različitog potencijala, odnosno različite visine dugogodišnjih prosječnih ulova i različite veličine sredstava. Njihovo postojanje i djelovanje bilo je prema tome uvjetovano određenom visinom potrebnih troškova i količinom ulova koja je u datom vremenskom razdoblju u zavisnosti od općih uvjeta datog društveno-ekonomskog razvoja omogućavala njihovo poslovanje. Iz toga izlazi da je za određenu stajaću tunera pri datim uvjetima bio neophodan nivo ulova ispod kojeg stajaća tunera nije mogla poslovati. One stajaće tunere koje su tokom dugog niza godina uz postojeće varijacije godišnjih ulova postizale određeni nivo u skladu s datim uvjetima nalazile su opravdanje svog postojanja. Prema tome broj stajaćih tunera uopće bio je ograničen prirodnom faktorom same pojave tuna u takvim mjestima na obali s jedne strane, dok je s druge strane taj faktor određivao broj stajaćih tunera koje mogu biti faktički aktivne u datom razdoblju tako da je u krajnjem slučaju sama količina ulova bila presudan faktor pogotovu ako je u pitanju bila početna investicija. Polazeći s tog gledišta proučavanje dugogodišnjih pojava ulova i njegove frekventnosti postaje u ovom slučaju sastavni dio ekonomske problematike i neophodna nužnost bez koje ni u najgrubljim postavkama nije moguće pružiti odgovor na pitanje kolika je stvarna efikasnost stajaćih tunera u datim uvjetima, kao ni na pitanje da li je njihovo postojanje u datim uvjetima objektivno moguće i svrsi shodno, s obzirom na to da dotični ulovi pokazuju velike oscilacije, zbog čega se količinski postignuti efekti mogu ustanoviti tek nakon dužeg niza godina. Ukoliko su u datim uvjetima troškovi relativno viši u odnosu na ukupnu vrijednost kod ostalih istih uvjeta, rentabilitet se smanjuje i obratno. Ukoliko je u datim uvjetima opći nivo cijena nizak za ostvarenje potrebnih dohodaka u datim uvjetima, bit će potrebna veća količina ulova, i obratno, u kojem slučaju će stajaćim tunerama zbog ograničenih mogućnosti ulova i njegova povećanja opadati njihova korisnost.

Gledajući stajaće tunere u njihovu historijskom presjeku, može se reći da one stajaće tunere kojih su ulovi, odnosno pojava ribe u njima stalnija, ravnomjernija i u većim količinama, takve stajaće tunere su u datim uvjetima s manjom ili većom rentabilnošću neprekidno poslovale nizu desetljeća, pa i stoljeća i, kako sada podaci pokazuju, u postojećim uvjetima samo takve stajaće tunere imaju opravdaniju mogućnost posto-

janja dok njihova količina proizvodnje bude u skladu s općim uvjetima i s efektom koji ostvaruju tunolovci na bazi količine ulova u odnosu na njihove troškove proizvodnje i intenzitet potražnje.

Govoreći općenito o stajaćim tunerima kao proizvodnim jedinicama u okvirima naglog i širokog općeg razvoja proizvodnih sredstava i povećanja produktivnosti uopće, a posebno na području ribarstva u suvremenim uvjetima, stajaće tunere sve više predstavljaju jedan preživjeli sistem proizvodnje s obzirom na ograničene mogućnosti ulova koji će se moći održati sve dotle dok opći uvjeti budu pružali takve mogućnosti.

TUMAČ NEKIH IZRAZA UPOTREBLJAVANIH NA STAJAĆIM TUNERAMA

baril	— mašena drvena bačvica čvrstih dužica i određenih dimenzija služila za soljenje ribe
blak	bituminozna smjesa crne boje služi za impregniranje mreža, konopa i drvenih komada za straže, čamce i sl. radi zaštite od mora i vlage.
bankina	— izgrađeni dio obale radi lakšeg pristupa određenom objektu.
boceli	— koloturnici, služe za promjenu pravca pokretanja konopa radi olakšavanja povlačenja. Imade ih raznih vrsta i služe za različite svrhe.
gambeti	— zatvarači elipsoidni sa zavrtnjem na kraju, služe za spajanje konopa ili čelika čela međusobno ili za fiksne predmete.
lanac za surgiti	— lanac za sidrenje
lantina	— drvena motka za vješanje očišćene tune
mesopust	— poklade
migavica	— mreža koja služi za lov ribe zatvaranjem uz obalu i izvlačenje na nju
murali	— drvene grede određenih dimenzija
peča	—
polandra	— mreža za lov polande (palamide) ili rumbaca uz obalu. Ta mreža se postavlja u neposrednoj blizini balijske u stajaćoj tuneri za lov tuna po noći ili lošem vremenu. Jedan kraj bio je vezan konopcem sa zvoncem na obali. Udarac tune u mrežu oglašavao bi se zvonom, što je bio znak da se tuna nalazi unutar mreže stajaće tunere.
pitura	— uljena boja
pošta	— određeno mjesto na obali za izvlačenje mreže
sforcin	— čvrsti tanki konop služio za izradu mreža i drugih ribolovnih sredstava
sić	— vjedro, posuda od pocinčanog lima s pokretnom ručkom
štov	—
tabarina	— natkrivo mjesto za vješanje očišćene tune radi cijeđenja i čuvanja. Takvo mjesto se naročito upotrebljavalo u slučaju velikih ulova dok još nije prijevoz bio brz i neposredan. Tune su se vezivale po dvije, tri ili četiri za repove i vješale preko drvenih motki koje su se nazivale lantina. Te motke bile su smještene unutar tabarine.

LITERATURA I IZVORI

- BASIOLI J.: Ribolov u Bakarskom zalivu — Časopis Morsko ribarstvo br. 2 1956. godine.
Ribarstvo sjevernog Jadrana — tabelarni prikaz, Zagreb travnja 1954. g.
- CAR ŠIME: Lov s tunolovkama stajaćicama — časopis Morsko ribarstvo br. 6 1950. g.
- CRNKOVIĆ DRAGO: Tunolovke u Hrvatskom primorju — časopis Morsko ribarstvo br. 4 1956. g.
Od kada se spominju tunere na našoj obali — Novi List 27. V 1956.
- FABER L. GEORGE: The fisheries of the Adriatic — 1883. g.
- LORINI PETAR: Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog Mora — Beč 1903. g.
- MILIĆ NIKOLA: Zaštita ribljeg bogatstva i ribarstva na Jadranu — Zagreb 1955. g.
- DOMAZETOVIĆ dr F.: O ribarstvu u slatkim vodama i moru — Zagreb 1933. g.
- PARENZO ALDO: Un'inchiesta sulla pesca in Istria e Dalmazia 1764—1784. Venezia 1894. g.
- PETRILLO PASQUALE: La pesca nel golfo del Carnaro — 1934. g.
- ZUBOVIĆ SLAVKO: Tunolovke stajačice — časopis Morsko ribarstvo br. 7 1956. g.
Knjiga bilježaka 1 1892—1908. g. stajaća tunera Lukovo privatni arhiv.
Knjiga bilježaka 2 1909—1915. g. stajaća tunero Lukovo privatni arhiv.
Izdaci tunolova Lukovo u 1931. godini i 1932. godini. Arhiv Sjevero jadranskog Instituta Rijeka.
Knjiga bilježaka 1—3 stajaća tunera Sršćica, privatni arhiv.
Poslovna knjiga stajaćih tunera u Puli 1855—1865. g. arhiv Jadranskog Instituta u Zagrebu.
Pismo ispostavi zagrebačke trgovinsko industrijske komore u Sušaku 15. II 1933.
Pismo komorskom uredu zagrebačke trgovinsko obrtničke komore, ispostava Sušak 10. X 1925. g.
Bilješka — ribarski uvjeti ribara uposlenih na tunolovcu Sršćica, sve arhiv Sjeverojadranskog instituta Rijeka.
Usmene konzultacije
    ribolovno poduzeće Napredak Crikvenica.
    OPZ Kraljevica
    RZ »Udarnik« Klenovica.
Prilog — ugovor o poslovanju st. tunera Pula 1855—1865.

TEKST UGOVORA O POSLOVANJU STAJAĆIH TUNERA U PULI

iz godina 1855—1865.

Pola, li 8 Luglio 1855 — Cinquantacinque

CONTRATTO DI SOCIETA'

Che viene stipulato tra gli Sottoscritti Azionarij della Peschiera de' Tonni posta nella situazione detta Solloco denominata Stuaognesi, quelli della soppressa Peschiera Agnana detta Portolini e quelli della Peschiera dello Scoglio detta Domesi, verso le seguenti articolate

Condizioni

1. Colla Sovrana Risoluzione 22 Luglio 1854 Sua S. E. Maestà decretò la somma di fiorini tredicimilla cinquecento e novantadue (diconsi F. 13592) da esborsarsi alle tre Società delle Peschiere de' Tonni soprannominate in compenso

del diritto di Pesca riguardo alle due Peschiere Agnana e Scoglio che devono essere immunitate per uso dell'S. E. Arsenale, qual somma atteso il reciproco diritto di attività d'uso ossia turno, venne per volontà di tutti li Socj sottoscritti divisa in tre parti eguali con F. 4530 Xmi 40 per cadauna Peschiera, rimanendo diritto sulla terza sussistente Peschiera posta nella situazione detta Sollaco denominata Stuagnesi a tutti li Socj delle vendite deu Peschiere che in forza della suespressa divisione li anzidetti Socj si riconoscono vicendevolmente in diritto eguale a quello dei sussistenti azionarij della Peschiera Stuagnesi, e ciò come consta dalla comunicata Sovrana Risoluzione 22 Luglio 1854. ricevuta con Decreto detto 13 Settembre 1854. tto 1208 dell'i E Commissariato distrettuale di Pola ai tre Procuratori Sig. Andrea Razzo fù Giovanni, Sig. Felice de Lombardo di Guglielmo, e Sig. Giovanni Fabretto fù Antonio sostituto Canevaro di Biaggio Cuizza fù Giovanni.

2. Riuniti pertanto li Socj nel di 8 Luglio 1855 dietro invito del sidetto Sig. Felice de Lombardo di Guglielmo qual eletto Canevaro ancor li 11 Novembre 1854 dalla sua Società, onde approntare le Arti e tutto ciò che può occorrere per la pesca della prossima corrente Stagione nella Casa del Sig. Andrea Razzo fù Giovanni, lo confermarono in detto incarico, e di comune consenso fù assegnata l'annua remunerazione di fiorini venti, e tale salario fisso resterà fermo per tutti i Canevari che annualmente verranno eletti, e ciò in giro affine tutti debbano godere di un tale beneficio.

3. Detratte le spese e la remunerazione del Canevaro, la quota residua verrà annualmente ripartita in quote eguali a Cadauno dei Socj, come che in caso di perdita verrà questa divisa nelli Socj e se qualcuno di questi non avrà entro 8 giorni tacitato il Canevaro verrà decaduto per cinque anni di partecipare della Società e questa nominerà un Procuratore onde costringerlo giudizialmente al pagamento, e nel caso nulla possedesse, nè potesse aver luogo l'indenizzo, in allora verrà per sempre espulso dalla Società, ne avrà più parte attiva nella medesima.

4. Il numero attuale dei cosi delle unite tre Peschiere ora formanti una sola Società e di cinquantuno cioè — Guglielmo de Lombardo fù Felice, Felice de Lombardo fù Guglielmo, Giovanni De Lombardo fù Felice, con due figli Felice e Francesco; Pietro Cipriotti fù Francesco con tre figli Carlo, Francesco e Giuseppe; li quattro fratelli Giuseppe, Francesco, Alberto ed Antonio Cipriotti fù Francesco; Giorgio Lombardo fù Pietro con li otto figli, Pietro, Domenico, Girolamo, Giovanni, Felice, Giuseppe, Carlo e Nicolò. — Andrea Razzo fù Giovanni; Andrea Razzo fù Domenico; Pietro Razzo fù Domenico, Domenico Selmi fù Francesco; Nicolò Odoardo e Francesco fratelli Tamburin fù Giovanni — Giovanni Fabretto fù Antonio, e figlio Domenico; Antonio e Bartolomeo fratelli Rotta fù Francesco; Giovanni, Domenico e Giuseppe Pavan fù Giovanni; Giabbio Cuizza fù Teodoro, e figlio Antonio; Antonio Cuizza fù Francesco, e figlio Francesco; Francesco e Antonio Cuizza fù Biaggio, Biaggio Cuizza fù Giovanni; Antonio Cuizza fù Biaggio e figlio Antonio; Giulio Bonassin fù Angelo; Tomaso, Teodoro, e Giovanni Fratelli Cuizza fù Francesco.

5. Già s'intende che il Canevaro dovrà tenere esatto Registro tanto delle apese, che saranno corredate dalle pezze d'appoggio, quanto degli Introiti, onde render conto alla fine della Pesca ai Soci rispettivi che potranno fare le giuste loro osservazioni sì dell'introito, che dell'esito con quella esattezza propria dell'uomo onesto, destinando ogni anno nel di 11 9bre: di presentare il Rendiconto, e di versare il guadagno nel giorno indicato in parti eguali a tutti i Soci iscritti, e viventi come per lo passato, colle norme dei vecchi Libri, ben inteso che in caso di negligenza da parte del Canevaro, cioè che non renderà conto nel giorno indicato, verrà escluso non solo dall'amministrazione in avvenire, ma verrà altresì interdetto per corso d'anni cinque dal far parte della Società, la qual Società eleggerà un Procuratore per giudizialmente impettirlo facendogli esborsare il danaro incassato e non esborsato.

6. Sarà cura del Canevaro di appaltare il Pesce Tonno potendo aver l'occasione, nel qual caso parteciperà a vari Socj le condizioni per poscia abilitarlo alla redazione del contratto, ed in difetto sarà sua cura di smerciarlo al maggior interesse della Società.

7. Se taluno dei Soci vorrà un qualche pesce dovrà il Canevaro consegnarlo peraltro verso pronto pagamento, in difetto tali concessioni staranno a carico del Canevaro.

8. Non esistendo che una sola Peschiera dè Tonni, così si potrà prescrivere ai pescatori delle norme vantaggiose per la Società, e qualora questa corrisponde tutto il necessario d'Arti ed utensili alla pesca, così le opere dovranno tutte stare a carico delli Pescatori, cioè tanto di accomodare le Arti vecchie, che fare dei pezzi nuovi, armare le Arti, asciugarle e trasportarle nel magazzino come pure la spesa del Guardiano.

9. Del ricavato del Pesce sarà consegnata la giusta metà alli Pescatori, ben inteso che questi non avranno verun diritto sul Pesce, ma bensì sulla metà soltanto dell'introito dopochè sarà smerciato per cui ne resta incaricato il Canevaro; ritenendo pure fermo l'antico costume che prendendo pesce di notte il ricavato di questo verrà pure diviso con li Pescatori per metà.

10. Restano ferme le vecchie consuetudini, cioè che i figli maschi discendenti dai rispettivi ed attuali soci fino a che sussisterà la generazione Mascolina avranno il diritto di essere iscritti, non prima di aver raggiunta l'età d'anni dodici, quali saranno in dovere di presentare Istanza con la Fede Battesimale a mani del Canevaro il quale sarà obbligato di convocare i socj onde alla pluralità dè voti venga accettato con Decreto.

11. Nel giorno stesso che verrà dal Canevaro reso conto della tenuta sua Amministrazione che sarà sempre li 11 Novembre, in quel giorno verrà nominato il nuovo Canevaro, che possibilmente dovrà girare fra i Socj detto incarico, la cui elezione verrà registrata nel libro d'amministrazione, come non meno il Canevaro stesso dovrà in detto Libro registrare le spese e l'introito della Pesca, onde conoscere il guadagno di cadaun Socio tanto per norma, che per regolarità, la cui nomina o pluralità di voti verrà confermata fra i presenti, ed avrà l'obbligo di anticipare le spese per la provista, ed accomodamento delle Arti, e verso la stabilita remunerazione, onde approntarsi per la Pesca che ogni anno dovrà aver luogo col di primo e secondo agosto ed anco prima se si vedesse girare pel porto tal sorta di Pesce.

12. La pluralità de voti peraltro frà i presenti, avrà sempre luogo in ogni e qualunque determinazione o sanzione che occorresse pel miglioramento della Pesca, o per utilità della Società.

13. Tutti i libri, carte ed altro di tutte le tre Peschiere verranno consegnati verso elenco al Canevaro il quale sarà in dovere di custodire il tutto, e di riconsegnare annualmente di Canevaro in Canevaro sotto loro personale responsabilità, come non meno sarà in obbligo il Canevaro pro tempore di custodire le arti a di lui carico.

14. Aggravate essendo le Peschiere Staughnesi, e Domesi per vecchie istituzioni, la prima di consegnare all'Amministrazione della B. V. della Misericordia in caso di guadagno tre quarte parti di una quota, e la Peschiera Domesi di far celebrare sette Messe annue a S. Nicolò, altre posto nella chiesa della B. V. della Misericordia, così avrà luogo anco in seguito siffatti aggravj.

15. Onde animare tanto il Capo Direttore della Pesca, che il Guardiano della Brattanesca, viene unanimamente consentito che siano qualora saranno addetti alla Pesca soltanto.

16. Dovendo restare inalterabile e permanente il presente Contratto di Società, viene questo trascritto in apposito Libro e questo viene firmato da tutti li Socj di propria loro mano, nel qual libro dovrà il Canevaro pro tempore registrare tanto la spesa che l'introito della pesca, restando libero a ciascun socio di ricercare una copia del presente Contratto di Società nel qual caso sarà obbligo del Canevaro di rilasciargliela.

Tanto venne stabilito, conchiuso e contrattato frà le parti in prova di che si firmarono alla presenza delli qui sottoscritti Testimonj.

TROŠKOVI STAJAČE TUNERE U PULI 1867—1875

Specifica delle Spese
Incontrate per conto della Società Peschiera Stuaognesi
contro il Sovrano Erario

22 8bre 867	Pagati all'Avvocato Don Barzan per una supplica al Ministero della Guerra	F.	12.—
	Bolli per la medesima e Posta	"	2.35
16 Febrajo 870	Pagati a Don Barsan per estesa di General Procura dei Soci ad Antonio Cuizza	"	3.—
25 detto	Pagati al Notajo Gleser per Legalizzazione della procura della sudetta procura e bolli	"	16.60
	Pagati per levar la copia del contratto Sociale di data 8 luglio 1855	"	2.50
	Bollo pel medesimo	"	1.—
	Pagati ad un impiegato per estrarre diverse parti prese dal Libro che comincia dal 1655 al 1780	"	2.—
	Bolli per li detti allegati	"	—,60
	Spesi per far firmare la Procura e vidimazione	"	3.—
5 7bre 871	Pagati per supplicare un Evazione sulla Domanda fatta al Ministero diretta alla Procura di Finanza in Trieste Bolli e posta per la medesima	"	2.70
	<i>Spese per sostenere il turbato possesso</i>		
20 Luglio 75	Spesi per estrarre copia dei antichi Statuti	"	2.—
29 Agosto	Pagati a E. Rossi per condurre la Commizione	"	1.40
	Pagati per estrarre la copia della risposta avversaria	"	1.—
	Pagati alli 4 testimoni all'atto della Comizione	"	4.—
	Pagati per estrarre copia della Dupplica e della contro concluzionale	"	3.—
18 maggio 75	per Bolli per assunzione dei testimoni 3 a 36	"	1.08
19 maggio 75	Depositati per la perizia sopraluogo	"	16.—
	Pagati alla Barca per condurre la Comizione	"	1.—
Totale delle spese fino oggi 11 9bre 877		F.	75.23

PRIHODI STAJAČE TUNERE U PULI GODINE 1877.

Specifica dell'Introito dalla Pesca dell'Anno 1877
nella Peschiera Stuaognesi

2 Agosto 877	Un Ton preso di notte peso K. 13.1/2 a S. 64 F. 8.64 Diviso in tre parti tocca ogni parte	F.	2.88
22 detto	Un ton preso di notte Peso K 41 a soldi 44 f. 18.04 1/3	"	6.01
25 detto	No. 34 Toni venduti al minuto si ricavò f. 186.90 1/3	"	62.30
	Introito totale 1877	F.	71.19
detratto da questo Benedizione della peschiera f. 3.			
	7 Messe di obbligo F. 7 in tutto	"	10—
le spese di faccia ascendono a		F.	61.19
	Resta un'introito di	"	75.23
Resta un Deficit di		F.	14 04
che si porta nella spesa dell'anno venturo 1878.			